

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Şirvanda
erməni siqareti
satılırmış -
şok olay
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 4 mart 2025-ci il Çərşənbə axşamı № 40 (8650) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Qardaş ölkə əlaqələrində yeni səhifə - bu həftə prezidentlər...

İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin açılışı regiona yeni perspektiv vəd edir

yazısı səh.6-da

PKK-nın Qafqazda kəsik "qolu" - atəşkəsdən sonra...

yazısı səh.7-də

ABŞ-dan Azərbaycana deportasiya edilən varmı?

yazısı səh.12-də

Postsovet ölkələrində "bomba-icma"lar - Kremlin əlindəki təzyiq alətləri

yazısı səh.9-da

Azərbaycan haqda iki proqnoz: biri nikbin, biri... - şərh

yazısı səh.11-də

Ukraynanın taleyində kritik həftə - Amerika meydanından çəkilsə...

yazısı səh.13-də

Ramazanda toy da olar, nişan da, amma...

yazısı səh.14-də

Azərbaycanda "Barselona" mərhələsi - idman biliciləri deyir ki...

yazısı səh.15-də

Bu gün Od çərşənbəsidir

yazısı səh.14-də

Ramazan ayının 4-cü günü

İftar 18.50. İmsak 05.44-dək (Bakı)

4-cü günün duası: "İlahi, Sənin əmrlərini yerinə yetirməkdə mənə qüvvət ver. Səni zikr və yad etməyin şirinliyini mənə dadırsın! Öz kərəminlə mənə şükür etməyə hazır et! Məni Öz hifzinlə və pis işlərdən qoruyan örtüyünlə qor! Ey, görənlərin ən Bəsirətli!"

İftar duası: "Allahım, Sənin rızan üçün oruc tutdum, Sənə inandım, Sənə güvəndim. Sənin ruzinlə iftar açır və Sənə təvəkkül edirəm. Ey başlayan Allah, günahlarımı bağışla".

ALLAH ORUCUNUZU QƏBUL ELƏSİN.

ERMƏNİSTAN ÖZÜNÜ "YANDIRDI" - 50 GÜN KEÇSƏ DƏ...

Kapitulyant ölkənin amerikalı sərhədçilərlə bağlı ümidi puç oldu; İrəvanı Tramp dövründə nələr gözlədiyi açıqlandı

yazısı səh.8-də

Uşaqları evdən soyudan səbəblər - valideynlər oxusun!

Dərs yükünün ağırlığı, xroniki yorğunluq məktəbliləri radikal qərarlar verməyə sövq edə bilər; psixoloqlardan xəbərdarlıq

yazısı səh.10-da

Arzu Nağıyev:
"Minatəmizləmədə
Azərbaycana
lazımı dəstək
verilmir"

yazısı səh.5-də

Mirzoyandan
tələş: "Gücün
önə çıxdığı
indiki vaxtda..."

yazısı səh.9-da

Natiq Cəfərli

İqtisadçı:
"Sosial
mənzillərlə bağlı
yeni mexanizm
yaradılmalıdır"

yazısı səh.10-da

Baş nazir təyyarə qəzasının araşdırılmasına görə Bektenova təşəkkür etdi

Əli Əsədov AZAL-a məxsus təyyarənin Aktau yaxınlığında qəzaya uğramasından sonra axtarış-xilasətmə əməliyyatının aparılmasında Qazaxıstan hökumətinin operativ reaksiyasına, habelə fəlakətin səbəblərinin araşdırılmasında köməyə görə O.Bektenova təşəkkür edib. O, minnətdarlığını Bakıda rəsmi səfərdə olan Qazaxıstan Respublikasının Baş naziri Oljas Bektenovla görüşü zamanı dilə gətirib. Həmçinin tərəflər prezidentlər İlham Əliyev və Kasım-Jomart Tokayevin birgə söyləri sayəsində Azərbaycan-Qazaxıstan strateji tərəfdaşlığının hərtərəfli inkişaf etdiyini qeyd ediblər.

Hikmət Hacıyev BMT nümayəndəsi ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev BMT-nin İnkişafın Əlaqələndirilməsi Ofisinin Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə regional direktoru Qvi-Yop Son ilə görüşüb. Bu barədə Qvi-Yop Son X sosial şəbəkəsindəki hesabında paylaşım edib.

Mirşahin atasını itirdi

Real TV-nin baş direktoru Mirşahin Ağayev ağır itki üz verib. Əməkdar jurnalistin atası Mirdilavər Ağayev 89 yaşında uzunsürən xəstəlikdən sonra dünyasını dəyişib. Mirdilavər Ağayev Yardımlı rayonunun Perimbel kəndində dəfn edilib. Allah rəhmət eləsin!

Ötən il uşaqlara verilən adlar - Tovuz, Quba...

Ötən il Azərbaycanda uşaqlara qoyulan coğrafi adlar məlum olub. "Report"-un əldə etdiyi məlumata görə, ötən il 663 uşağa Mədinə, 201-nə Sofiya, 98-nə Oğuz, 11-nə Milan, 40-na Afina, 18-nə Təbriz, 27-nə Riyad, 2-nə Qafqaz, 2-nə Tehran, 2-nə Ural, 3-nə Yəməni, daha 2-nə isə Roma adı verilib. Bundan əlavə, Tovuz, Quba və Marsel adlarının da hər biri bir nəfərə qoyulub. Ötən il həmçinin 274 uşağa Günəş adı verilib. Təbiət hadisələrinə uyğun adlara gəlincə, 441 uşağa Yağmur, 140-na Rüzgar, 11-nə Bulud, 3-nə Tufan, 1-nə Dolunay, 4-nə isə Duman adı qoyulub. Bundan əlavə ötən il bir nəfərə Atatürk adı verilib. Vərgulaylaq ki, bu ad son beş il ərzində cəmi bir nəfərə verilib.

Müəllimlərə pul yığılması yolverilməzdir - rəsmi

Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi (MÜTDA) 8 mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə valideyn və şagirdlərin müəllimləri təbrik etməsi prosesinin idarə edilməsi ilə bağlı yerli təhsil idarəetmə bölmələrinə və tabeli müəssisələrə təlimat göndərərək, müvafiq tapşırıqlar verib. MÜTDA məlumat yayıb. Qeyd olunub ki, 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə valideynlər və şagirdlər tərəfindən müəllimlərə hər hansı formada maddi və qeyri-maddi nemətlərin, qiymətli hədiyyələrin verilməsi, bu məqsədlə pul yığılması və sair halların baş verməsi yolverilməzdir. Məlumatla görə, məsələyə ciddi nəzarət edilməsi, hər hansı neqativ hallara yol verilməsinin qarşısının dərhal alınması və müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi təmin ediləcək.

Gələn ildən bu lampalara qadağa qoyulacaq - səbəb

Azərbaycanda gələn ildən közərmə lampalarına qadağa qoyulmasının səbəbi açıqlanıb. Bu barədə Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsində keçirilən "Enerji səmərəliliyi: nəticələr və gözləntilər" mövzusunda ictimai müzakirədə energetika nazirinin müavini Elnur Soltanov məlumat verib.

Nazir müavini bildirib ki, 1 led lampasının istifadə müddəti boyunca 10-dan çox közərmə lampası xarab

olur: "İstehlakçı bunu görmür, qısamüddətli hesabla ma aparır. Buna görə inzibati müdaxiləyə ehtiyac yara

nır. 1 led lampası 6 manatdır, 1 közərmə lampası 60 qəpikdir. Amma vətəndaş uzunmüddətli hesablama aparmır. Buna görə biz müdaxilə etməyə qərar vermişik. Bu müdaxilənin nəticəsi 1 ildə 30 milyon kub metr qaza qənaət deməkdir. Bu, Naxçıvanın 2 ay qazla təmin olunması deməkdir".

Bu gün qar yağacaq, 12 dərəcə şaxta olacaq

Bakıda və Abşeron yarımadasında martın 4-də hava şəraitinin dəyişən buludlu olacağı, aralıq tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumata görə, martın 3-dən 4-nə keçən gecə bəzi şəhəratrafi ərazilərdə az yağıntılı olacağı ehtimalı var. Mülayim şimal-qərb küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 0-3° isti, gündüz 4-8° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 764 mm cıvə sütunundan 770 mm cıvə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət gecə 70-75%, gündüz 60-65% olacaq. Azərbaycanın rayonlarında havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin gecə və səhər bəzi dağlıq ərazilərdə aralıq yağıntılı olacağı, qar yağacağı ehtimalı var. Ayırı-ayrı yerlərdə aralıq duman olacaq. Mülayim qərb küləyi bəzi yerlərdə aralıq güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 3° şaxtadan 2°-dək isti, gündüz 8-13° isti, dağlarda gecə 7-12° şaxta, gündüz 3° şaxtadan 2°-dək isti olacaq.

Sabiq məmurun vəzifəli qızı da işdən çıxarıldı

"Bakı Metropoliteni" QSC-nin Marketing şöbəsinin rəhbəri Lalə Babayeva işdən çıxarılıb. Musavat.com xəbər verir ki, bununla bağlı QSC-nin sədri Vüsal Aslanov əmr imzalayıb. 6 il əvvəl L.Babayeva təmsil etdiyi qurumun problemlərinin səbəbi kimi kəndlərdən gələnləri göstərən sosial şəbəkələrdə narazılıq dalğası yaratmışdı. "Çastpik" yazanlar öz kəndində qalsaydı, belə problem yaranmazdı", - deyərək, qalmaqallı şərhində bildirmişdi. Daha sonra işə yazdıqlarının düzgün anlaşılmadığını bildirərək üzr istəmişdi. L.Babayeva 2015-ci ildən "Bakı Metropoliteni" QSC sədrinin müavini olmuş Zaur Babayevin qızıdır. Z.Babayev əvvəllər "Bakielektrikşəbəkə" ASC-də çalışıb. O, "Bakı Metropoliteni" QSC-nin sabiq sədri Zaur Hüseynovla birlikdə çalışıb və yaxın dostluqları ilə tanınırlar.

Bakıda narkokuryer saxlanılıb

Bakıda narkokuryerlikdə şübhəli bilinən şəxsdən 4 kq tiyək və marixuana aşkarlanıb. Bu barədə Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, Suraxanı Rayon Polis İdarəsi 33-cü Polis Bölməsinin əməkdaşları tərəfindən narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi və satışına qarşı mübarizə davam etdirilir. Sonuncu əməliyyat nəticəsində Ruhin Mürşüdoğlu və tanışları olan bir nəfər yetkinlik yaşına çatmayan şəxs saxlanılıblar. Onlardan 4 kiloqramdan artıq tiyək və marixuana aşkarlanaraq götürülüb. Saxlanılan şəxslər şəxsiyyəti istintaqla araşdırılan İran vətəndaşı tərəfindən narkokuryerliyə cəlb olunduqlarını və narkotik vasitələri maddi gəlir qarşılığında ayırı-ayrı ünvanlara çatdırmağı planlaşdırdıqlarını bildiriblər. Faktla bağlı cinayət işi başlanılıb, araşdırmalar davam etdirilir.

Yevlaxda məktəbli intihar edib

Yevlaxda məktəbli intihar edib. Hadisə rayonun Qoyunbəsi kəndində qeydə alınıb. 11-ci sinif şagirdi R. Ş. yaşadığı evin həyətinə özünü asıb. Faktla bağlı Yevlax Rayon Prokurorluğunda araşdırma aparılır.

Hökumət gələn həftə parlamentə hesabat verəcək

Nazirlər Kabineti Milli Məclisə hesabat verəcək. Modern.az-ın əldə etdiyi məlumata görə, hökumətin 2024-cü ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı gələn həftə parlamentə təqdim ediləcək. Hesabatın qanunverici orqanının martın 14-də keçirilməsi planlaşdırılan plenar iclasında müzakirəyə çıxarılacağı nəzərdə tutulub. Sənədi baş nazir Əli Əsədovun təqdim edəcəyi gözlənilir. İclasda onunla yanaşı digər hökumət üzvlərinin də iştirak etməsi nəzərdə tutulub. Qeyd edək ki, hesabatda hökumətin ötən il gördüyü işlər, Nazirlər Kabinetinin fəaliyyəti yer alacaq. Xatırladaq ki, hökumətin parlamentə hesabat verməsi təcrübəsi konstitusion norma kimi müəyyən olunub. Belə bir hesabatlılıq hər iki qurum arasında konstruktiv və işgüzar əməkdaşlığa töhfə verir, hökumətin gördüyü işləri deputatlarla birlikdə təhlil etməyə və qarşıda dayanan vəzifələri bir daha dəqiqləşdirməyə şərait yaradır.

Ağdamda bir ailənin 6 üzvü zəhərlənib

Ağdamda kütləvi zəhərlənmə halı qeydə alınıb. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, hadisə rayonun Əfətli kəndində baş verib. Bir ailənin 6 üzvü - 1962-il təvəllüdlü Gülbəxt Əsədova, 2001-ci il təvəllüdlü Elçin Əsədov, 2003-cü il təvəllüdlü Elvin Əsədov, 1993-cü il təvəllüdlü İsmayıl İsmayilov, 2006-cı il təvəllüdlü Türkan Əsədova və 2006-cı il təvəllüdlü Nəzakət Piriyyəva Ağdam rayon mərkəzi xəstəxanasına zəhərlənmə əlamətləri ilə müraciət ediblər. İlkin tibbi yardım göstərildikdən sonra onlar evə buraxılıblar. Onların tordən zəhərləndiyi ehtimal olunur.

Üç qadın dəm qazından öldü

Mingəçevirdə 38 yaşlı qadın dəm qazından zəhərlənərək ölüb. Rəsul Rza küçəsində yaşayan Gülnar Əlizadə qazdan boğularaq həyatını itirib. Oxşar hadisə Şamaxı rayonunda qeydə alınıb. Martın 2-nə keçən gecə Şamaxı şəhər sakini 1979-cu il təvəllüdlü Şəfqət Kərimova A.Məmmədağa küçəsindəki evdə dəm qazından zəhərlənərək ölüb. Daha bir qazdan boğulma hadisəsi isə Masallı şəhərində olub. 1956-cı il təvəllüdlü Fəxrəzizə Yaqubova yaşadığı Heydər Əliyev prospektindəki evin hamam otağında dəm qazından zəhərlənərək vəfat edib. Hər üç faktla bağlı araşdırma aparılır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 3-də Qazaxıstan Respublikasının Baş naziri Oljas Bektenovu qəbul edib. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, dövlət başçısı bir çox sahələri əhatə edən münasibətlərimizin dinamik inkişafından məmnunluğunu bildirərək, Prezident Kasım-Jomart Tokayevlə həm Azərbaycanda, həm də Qazaxıstanda mütəmadi görüşlərini xatırlayıb.

Qazaxıstan Prezidentinin ötən il Azərbaycanda keçirilən COP29-da iştirakına görə bir daha minnətdarlığını bildiren Prezident İlham Əliyev deyib ki, bu, Qazaxıstanın ölkəmizlə həmrəyliyi nümayiş etdirib, həmçinin

Prezident Qazaxıstanın baş nazirini qəbul edib

konfransın uğurla yekunlaşmasına öz töhfəsini verib. Dövlət başçısı COP29-da bir sıra vacib məsələlərin razılaşdırıldığını, eyni zamanda ölkələrimizi daha da yaxınlaşdıracaq layihələrin formalaşdırıldığını qeyd edib.

Prezident İlham Əliyev Qazaxıstanın baş nazirinin ölkəmizə səfəri zamanı vacib layihələrin ətrafı müzakirə olunacağına, əldə edilmiş razılıqların həyata keçirilməsinə və bütün istiqamətlər üzrə gələcəkdə də sıx

əməkdaşlığın aparılacağına ümidvarlığını bildirib. Xalqlarımızın qardaş xalqlar olduğunu deyən dövlət başçısı vurğulayıb ki, bu, qarşılıqlı münasibətlərimizin tarixi boyu dəfələrlə sübut olunub. Azərbaycanın və Qazaxıstanın sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində yaxşı göstəricilər nümayiş etdirən qardaş dövlətlər olduğunu söyləyən Prezident İlham Əliyev beynəlxalq arenada, bölgəmizdə və daha geniş regionda ölkələrimizin vacib roluna

can Prezidenti salamlara görə minnətdarlığını bildirib, onun da salamlarını Kasım-Jomart Tokayevə çatdırmağı xahiş edib. Qazaxıstanın Baş naziri deyib ki, Azərbaycan Prezidentinin də vurğuladığı kimi, ölkələrimiz arasında əlaqələr inkişaf edir və o, bu məsələdə Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentlərinin etimada əsaslanan münasibətlərinin rolunu qeyd edib.

Əlaqələrimizin potensialına toxunan Oljas Bekte-

Transxəzər muldimodal nəqliyyat marşrutunun inkişafı üzrə fəal iş apardıklarını deyib və bu marşrutla yük axınının ötən il 60 faiz artdığını diqqətə çatdırıb. Söhbət zamanı hərtərəfli əməkdaşlığımızın inkişafından məmnunluq ifadə olunub, son üç ildə ölkələrimiz arasında illik ticarət dövriyyəsinin təxminən 3 dəfə artdığı, nəqliyyat dəhlizləri üzrə yüklərin, o cümlədən tranzit yüklərin daşınmasında artımın davam etdiyi vurğulanıb. Azərbaycanda və Qazaxıstanda yaradılmış birgə investisiya fondu vasitəsilə investisiya layihələrinə dəstək verilməsi, neft-qaz sahəsində birgə layihələrin həyata keçirilməsi, o cümlədən Qazaxıstan neftinin Bakı-Tiflis-Ceyhan boru kəməri ilə daşınma həcmının artırılmasının perspektivləri ilə bağlı məsələlər müzakirə olunub. Həmçinin yaşıl enerji sahəsində COP29 çərçivəsində imzalanmış sualtı kabel xətti ilə Azərbaycan və Qazaxıstan energetika sisteminin birləşdirilməsi və yaşıl enerji sahəsində əməkdaşlığın inkişafı ilə bağlı müzakirələr aparılıb.

□ “Yeni Müsavat”

“Korrupsiya Ruslan”ın cinayət işinin şok detalları

Vətəndaşlardan gömrükdə işə düzəltmək adı ilə pul alan şəxsin məhkəməsində yeni məqamlar üzə çıxıb

Özünü Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin əməkdaşı, vəzifəli şəxslərin yaxın adamı kimi təqdim edən 1986-cı il təvəllüdlü Ruslan Məmmədovun cinayət işi üzrə məhkəmə araşdırması başa çatıb. Musavat.com xəbər verir ki, Ruslanın 5 nəfərə qarşı dələduzluq etdiyi məlum olub. O, deymiş zərərin bir hissəsini ödəyib. Zərərcəkmiş və şahidlərin ifadəsindən məlum olub ki, Ruslan özünü korrupsiyanın əməkdaşı, hakim və nüfuzlu şəxslərlə əlaqələri olan şəxs kimi təqdim edib. Aldatdığı beş nəfərdən üçünün həbsdə olan ailə üzvlərinin azadlığa buraxılmasını vəd edərək pul alıb.

Ruslan ilk olaraq həbsdə olan Elnur adlı şəxsin ailə üzvlərindən 16 500 manat alıb. Elnur barəsində Bakı

Ağır Cinayətlər Məhkəməsində cinayət işi üzrə araşdırma gedirmiş. Həmin ərəfədə Ruslan Elnurun əmisinin obyekti icarəyə götürüb. Elnurun əmisi vəkili danışan zaman Ruslan bunu eşidib və Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin rəhbərliyi ilə münasibətinin olduğunu deyib. Bir gün sonra Ruslan Elnurun ailə üzvləri ilə görüşərək məsələni danışdığını, təcili 11 min manat çatdırılmalı olduğunu deyib. Pul gecikəndə isə Ruslan “mənim onlarla başqa işlərim də var. Onların yanında məni gözükdə qoyursunuz” - deyərək narazılığını da bildirib.

Ruslan pulu alsa da, heç

nə etməyib və Elnura 8 il cəza verilib. Elnurun ailəsi Ruslandan şikayət edib və pulun ödənilmədiyini deyiblər. Məhkəmədə o da məlum olub ki, Ruslan özünü Turhan Məmmədov kimi də təqdim edirmiş.

Ruslanın digər qurbanı narkotik ittihamı ilə həbsdə olan Rəşad və onun ailə üzvləri olub. Ruslan Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsində davam edən məhkəmə işini “həll” edəcəyini, Rəşadın azadlığa çıxmasını təmin edəcəyini deyərək 9600 manat alıb. İstintaq müddətində bu ziyan ödənilib.

Həbsdə olan Azad Əmirovun yaxınları da Ruslan

tərəfindən eyni üsulla aldadılıb. Azad Əmirovun azadlığa buraxılması üçün onun ailə üzvlərindən 26 min manat pul alıb. Şikayətlərdən sonra həmin məbləğ geri qaytarılıb.

Zərərcəkənlərdən biri isə qızını Dövlət Gömrük Komitəsində işə düzəltmək üçün Ruslana 5 min manat pul verib. Maraqlıdır ki, zərərcəkmiş şəxs Ruslanı elə komitənin qarşısında gördüyü, daha əvvəl tanımadığı bir kişinin vasitəsilə tanıyıb. Belə ki, zərərcəkmiş şəxs qızı ilə komitənin qarşısında olan zaman bir nəfər ona yaxınlaşaraq nə üçün geldiklərini soruşub. Zərərcəkmiş də qızının imtahanı üçün gəldiyini deyib. Həmin şəxs zərərcəkmişə “Gömrükdə pulsuz heç nə olmur” deyərək ona Ruslanın nömrəsini verib. Ruslanla danışan şəxs qızını komitədə işə düzəltmək üçün 5 min manat verib. Beşinci zərərcəkmiş şəxs isə Ruslandan avtomobil almaq üçün 11 min manat pul verib. Onların aldadılma epizodu da maraqlıdır. Belə ki, Ruslan zərərcəkmişdən pulu alandan sonra ona icarəyə götürdüyü maşını verib. Deyib ki, bir neçə gün sonra sənədləşmə edəcəklər. Zərərcəkmiş yolda

polis əməkdaşları saxlayıb və etibamaməsiz maşın sürdüyü üçün cərimə meydançasına aparıblar. Zərərcəkmiş orada öyrənib ki, maşın icarəyə götürülmüş. Elan edilmiş ittihamla özünü təqsirli bilən Ruslan qeyd edib ki, zərərcəkmiş şəxslərə vəzifədə olan tanışlarının olduğunu deyərək onları aldadıb. O, əməlinə peşman olduğunu, zərərin bir

qismini ödədiyini deyib. Ruslan məhkəməyə bildirib ki, azadlığa buraxılırsa, zərəri ödəməsinə imkan olacaq.

Məhkəmə istintaqı zamanı Ruslanın zərərcəkmiş şəxslərə yazdığı mesajlar da tədqiq edilib. Zərərcəkmiş şəxslər Ruslanın adını “Korrupsiya Ruslan” kimi qeyd ediblər. Araşdırma zamanı məlum olub ki, Ruslan daha əvvəl dələduzluğa görə iki dəfə məhkumluq həyatı yaşayıb. Bu dəfə isə Ruslan törətdiyi əmələ görə 3 il 3 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

□ **İ.MURADOV,**
Musavat.com

Şirvanda erməni siqaretlərini kim satırmış? - təfərrüat

Aksiz markası olmayan bütün məmulatlarının satışı ilə məşğul olan şəxs həbs edilib. Onun satdıqları arasında Ermənistan istehsalı olan siqaretlər də olub. Musavat.com xəbər verir ki, 44 yaşlı Mətləb Dövlət Gömrük Komitəsinin əməkdaşlarının keçirdiyi əməliyyat zamanı saxlanılıb. Ona məxsus 7 min qutuya yaxın ümumi dəyəri 19 min manat olan aksizsiz siqaret aşkar edilərək götürülüb. Mətləbin əldə etdiyi siqaretlər arasında Ermənistan istehsalı olan məhsullar da olub. O, daha əvvəl Bakıda aksizsiz siqaretlər satırmış. Bakıdakı əməlinə görə Yasamal Rayon Məhkəməsinin hökmü ilə şərti cəza alıb.

Bu dəfə isə Şirvanda aksizsiz siqaret satışı ilə məşğul olan zaman saxlanılıb. Məhkəmə bu dəfə onun barəsində sərt qərar çıxarıb. Mətləb siqaretləri haradan əldə etdiyini deməyib: “Həmin şəxsləri tanımıram. Maşınla göndərdilər, pulunu verirdim. Mən həbs ediləndən sonra da yoxa çıxdılar. Heç biri ilə əlaqəm yoxdur”. Mətləb əməlinə peşman olduğunu, himayəsində iki azyaşlı övladının olmasını nəzərə alaraq barəsində yüngül cəza təyin edilməsini xahiş edib. Şirvan Rayon Məhkəməsinin hökmü ilə Mətləb 3 il 2 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. Barəsində polis nəzarətinə verilmə qətimkan tədbiri dəyişdirilib və məhkəmə zalında həbs edilib.

□ **İ.MURADOV,**
Musavat.com

Nazirliyin bu qərarı niyə işləmir?

Gündəlik alış-veriş zamanı alınan məhsulları yığmaq üçün tez-tez istifadə edilən sellofan torbalarla görə artıq neçə müddətdir ki, əlavə ödəniş tələb olunur. Bu, Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 2 fevral tarixli 25 nömrəli qərarında öz təsdiqini tapıb.

Belə ki, ölçüsü 15-50 mikron olan polietilen torbalar, ayrıca məhsul növü kimi pulla satılır. Bu qərar ona görə verilmişdi ki, kağız paketə keçirilsin. Amma qərardan 4 il ötür və marketlərdə kağız torbalar verilmir, əksinə, sellofanlar satılır, mağazalar pul qazanır.

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Əyyub Hüseynov “Yeni Müsavat” a şərhində bildirdi ki, sellofan torbaların satışının məhdudlaşdırılması ilə bağlı birlik daim çağırışlar edib, təkliflər irəli sürüb: “Biz təklif etmişdik ki, ən azı MDB məkanındakı təcrübəyə istinad olunsun, sellofan torbalar əhaliyə satılsın. O cümlədən sellofan torbaların rəngsiz, tam şəffaf olmasını da təklif etmişik. Lakin nəticədə Nazirlər Kabinetinin bəzi qərarları kimi, bu qərar da mükəmməl icra olunmadı: alternativlər təklif edilmədi, istehsalçılar tapılmadı, o cümlədən hələ də qablaşdırmalarda plastikdən istifadə olunur. Azad İstehlakçılar Birliyi grant layihəsi çərçivəsində 2023-cü ildə bez torbalar hazırladı və əhaliyə pulsuz payladı. Biz daim bazar torbalarından istifadəni təşviq etmişik. Üstəlik, sənaye malları satışı yerlərində daha qalın torbalar yenə də istifadə olunur, ətraf mühitə atılır və yığılmır. Odur ki, belə qərarlar qəbul edəndə alternativ variantlar düşünmək lazımdır. Əhalinin sellofan torbalardan istifadəsi azalsa da, əsas hədəfə nail ola bilməmişik. Sellofan torbaların pulla satılması nəticəsində əhalinin bu növ torbalardan istifadəsi təxminən 40 faiz azalıb”.

Ə.Hüseynov rəngli torbaların zərərindən də danışdı: “Hələ də rəngli sellofan torbalar istifadə olunur. Bu növ torbalar evlərə ağır metalları daşıyır. İstənilən rəngin içərisində ağır metallar, məsələn qurğuşun var. Qurğuşun isə əhalinin tədricən zəhərlənməsinə və ətraf mühitin çirklənməsinə gətirib çıxarır”.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Dünya Bankı 2025-2026-cı illərdə Azərbaycanla inflyasiyanın 2,3% təşkil edəcəyini proqnozlaşdırır. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu barədə bankdan bildirilib. Məlumatla görə, 2027-ci ildə bu göstərici 2,2%-ə, 2028-2029-cu illərdə isə 2%-ə qədər azalacaq.

Azərbaycan Mərkəzi Bankının (AMB) müəyyən etdiyi hədəf inflyasiya diapazonu 4 ± 2 % təşkil edir. İqtisadiyyat Nazirliyi 2025-ci ildə ölkədə illik inflyasiyanın 4,6 %, 2026-cı ildə isə 4 % olacağını gözləyir. AMB 2025-ci ilin yanvar ayı proqnozuna əsasən inflyasiyanın 2025-ci ildə 5,5 %, 2026-cı ildə 3,8 % olacağını proqnozlaşdırır. BMT öz növbəsində Azərbaycanda inflyasiyanın bu il 3,6 %, 2026-cı ildə isə 3,1 % olacağını proqnozlaşdırır. Beynəlxalq reyting agentlikləri “S&P Global” və “Moody’s” Azərbaycanda bu il orta illik inflyasiyanı 4 %, gələn il isə 3 % səviyyəsində proqnozlaşdırır. “Fitch Solutions”ın proqnozuna görə, 2025-ci ildə inflyasiya 4 % olacaq, 2026-cı ildə 4,4 %-ə qədər sürətlənəcək.

Niderlandın “ING Group”u Azərbaycanda 2025-ci il üçün orta illik inflyasiyanı 5,2 %, 2026-cı ildə isə 4,9 % səviyyəsində proqnozlaşdırır. Dünya Bankı da Azərbaycanda inflyasiya səviyyəsinin 2025-ci ildə artaraq 4%-ə yaxınlaşacağını bildirib. Azərbaycanda ötən il orta illik inflyasiya 2,2 %, bu ilin yanvar ayında isə 5,4 % təşkil edib.

Bəs bu proqnozlar özünü nə dərəcədə doğruldacaq? Nəzərə alaq ki, marketlərdə, bazarlarda həm ərzaq, həm də qeyri-ərzaq məhsullarının qiymətində artımlar müşahidə edilir. Qiyməti artan məhsulların sonradan enməsi isə nadir hallarda baş verir. Yeri gəlmişkən, Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2025-ci ilin yanvar ayında istehlak məhsullarının və xidmətlərin qiyməti əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 12,3% artıb. Bu dövrdə ərzaq məhsullarının qiyməti 14,8%, qeyri-ərzaq məhsullarının qiyməti isə 9,7% yüksəlib. Ərzaq məhsulları arasında xüsusilə ət və ət məhsulları, süd və süd məhsulları, meyvə-tərəvəz kimi əsas qida məhsullarının qiymətində əhəmiyyətli artım qeydə alınıb. Qeyri-ərzaq məhsulları arasında isə geyim, məişət texnikası və tikinti materiallarının qiymətində yüksəlmə müşahidə edilir.

Qiymət artımının əsas səbəbləri arasında xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklər, idxal olunan məhsulların qiymətlərinin artması və logistika xərclərinin yüksəlməsi göstərilir. Bundan əlavə, global bazarlarda enerji də

Azərbaycanla bağlı ilginç inflyasiya proqnozu

İqtisadçının fikrincə, Rəqabət Məcəlləsi işləməlidir ki, mövcud vəziyyəti dəyişmək mümkün olsun

ycıllarının qiymətinin artması da istehsal və nəqliyyat xərclərinə təsir edərək, ümumi qiymət səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olub.

Hökumət qiymət artımının təsirlərini azaltmaq üçün bir sıra tədbirlər görməyi planlaşdırdığını bildirib. Bunlar arasında daxili istehsalın artırılması, idxaldan asılılığın azaldılması və strateji ərzaq ehtiyatlarının yaradılması kimi addımlar yer alır.

Ekspertlər qiymət artımını bir neçə prizmadan dəyərləndirir. Belə ki, xarici valyutaların, xüsusən də dolların qiymətinin artması, idxal edilən məhsulların qiymətlərinin yüksəlməsinə səbəb olur. Çünki Azərbaycan bir çox ərzaq və qeyri-ərzaq məhsulunu xaricdən idxal edir və valyuta məzənnəsi bu məhsulların qiymətinə təsir edir. Enerji qiymətlərinin artması, xüsusən də neft və qazın qiymətləri, nəqliyyat və istehsal xərclərinə təsir edir. Bu da bazarlarda qiymət artımına səbəb olur. Mövsümi dəyişikliklər və tələbin artması da qiymətləri təsir edən amil sayılır. Məsələn, kənd təsərrüfatı məhsullarında mövsümi dəyişikliklər qiymətlərin artmasına səbəb olur. Mart ayı isə həm Novruz, Ramazan bayramı olacaq, odur ki, süni qiymət artımları da qaçılmazdır.

Son dövrdə qiyməti artan məhsullar sırasında isə ət və ət məhsulları öndə durur. Çox vaxt qırmızı ət, toyuq və balıq məhsullarının qiymətləri daha yüksək olur. Bu məhsullar həm daxili istehsalın, həm də xaricdən idxalın təsiri ilə bahalaşır. Süd, pendir, yağ və

digər süd məhsullarının qiymətləri də artmaqdadır.

Mövsümi dəyişikliklərə görə, bəzi meyvə və tərəvəzlərin qiymətləri yüksəlir, xüsusən qış aylarında yerli məhsulların sayı azaldıqca idxal məhsulları daha bahalı olur. Çörək, un və digər dənli məhsullarının qiyməti də ötən illərə nisbətə artır.

Qeyri-ərzaq məhsullarının da qiyməti günü-gündən artmaqdadır. Xaricdən idxal edilən geyim və ayaqqabılar, xüsusən də global ticarət şərtləri və xarici valyutanın məzənnəsinin dəyişməsi ilə bahalaşır. Cimento, keramik plitələr, metal və digər tikinti materiallarının qiyməti artmaqdadır. Bu, həm daxili istehsalın, həm də idxalın qiymət artımından qaynaqlanır. Məişət texnikası və elektronikanın bahalaşması isə xarici valyutanın qiymətinin artması, həmçinin global tədarük zəncirlərindəki pozuntular, bu sahədə də qiymət artımına səbəb olur. Ekspertlərə görə, neft və qaz qiymətlərinin yüksəlməsi nəticəsində nəqliyyat xərcləri də artır və bu, bazarlarda digər məhsulların qiymətlərinə təsir edir. Bu məhsulların qiymət artımı, əsasən xarici valyutalarla olan əlaqə, global bazar şərtləri, daxili istehsalın və tədarük zəncirlərinin vəziyyəti ilə sıx bağlıdır.

İqtisad elmləri doktoru, professor Fikrət Yusifov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a deyib ki, bu gün dünyanın düzəni elə sürətlə dəyişir ki, hər hansı bir makroiqtisadi göstərici üzrə proqnozların necə dəyişəcəyinə heç kim təminat

verə bilməz: “ABŞ Prezidenti Trampın dünyada başladığı qalmaqallı siyasi proseslər və rüsum müharibələrinin nə ilə sonuclandıracağını demək çətindir. Neftin qiyməti ətrafında da vəziyyət olduqca kövrəkdir. Bu qiymətlər indi daha çox siyasi hadisələr fonunda dəyişə bilər. Ona görə də Dünya Bankının və ya hər hansı digər bir beynəlxalq maliyyə institutunun bu il və növbəti illər üçün verdiyi proqnozlara güvənmək düzgün olmazdı. Azərbaycan da bu sırada istisna deyil. Çünki biz də dünyanın iqtisadi müstəvisinin bir parçasıyıq. Lakin bizdə bəzi bizə məxsus elə hallar var ki, onlar beynəlxalq iqtisadi və maliyyə müstəvisində baş verən proseslərlə bağlı deyil. Bu, xüsusilə daxili bazarda və idxalda olan monopoliya ilə bağlı məsələdir. Bəli, son aylar mənim də şəxsən apardığım müşahidələr onu göstərir ki, marketlərdə və bazarlarda qiymətlər az-az da olsa artır. Bəzən biz qəpiklərlə ölçülən artımlara əhəmiyyət verməsək də bir müddət sonra qəpiklə artımlar manatla artıma çevrilir. Buna aid say-sız-hesabsız nümunələr gətirmək mümkündür. Manatın məzənnəsi sabitdir və dünya bazarlarında ərzaq məhsulları ucuzlaşırsa, nədən bizdə ərzaq məhsullarının qiyməti durmadan artır? Bu sualın cavabını Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyi verməlidir. Rəqabət Məcəlləsi işləmədikcə mövcud vəziyyət dəyişməyəcək”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

Bakı üçün "gözəgörünməz qatil" problemi

Dünya erməni "mirası"na niyə laqeyddir? - deputat və hərbi ekspertdən fərqli mövqe

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) tərəfindən fevralda icra olunan əməliyyatlar barədə məlumat açıqlanıb. ANAMA-dan verilən məlumata görə, Tərtər, Ağdam, Ağdərə, Laçın, Füzuli, Şuşa, Xocalı, Xankəndi, Kəlbəcər, Xocavənd, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilanda 305 piyada əleyhinə mina, 123 tank əleyhinə mina, 1078 Partlamamış Hərbi Sursat (PHS) aşkarlandı.

Bildirilib ki, 2862,5 hektar ərazi mina və PHS-lərdən təmizləndi. "Səssiz ölüm" - Ermənistan tərəfindən qəsdən milyonlarla minanın Azərbaycanın əvvəllər işğal olunmuş ərazilərinə yerləşdirilməsi, bunun ağır fəsadlara səbəb olması, mülki vətəndaşların həyatına son qoyması, insanları ömürlük şikəst etməsi və

nistan bu öhdəliyi yerinə yetirməkdən faktiki boyun qaçıra-raq humanitar cinayəti davam etdirir.

10 noyabr 2020-ci il üçtərəfli bəyanata əsasən rus sülhməramlıları Xocalıda yerləşmişdilər. Həmin müddətdə mina partlayışlarının qeydə alınmaması, lakin rus hərbiçilərin bölgəni tərk et-

Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, minatəmizləmə fəaliyyətini işğaldan azad etdiyimiz ərazilərdə davam etdiririk, sadəcə, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycana bu sahədə lazımı səviyyədə dəstək vermir. "Azərbaycan bu gün dünyada minalar və müharibənin partlayıcı qalıqları ilə əraziləri ən çox çirklənmiş ölkələrdən biridir, Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiası nəticəsində 1988-2023 illərdə Ermənistanla olan münasibət

yədə tanınmış ərazilərdə aparıldığı üçün bu gün Azərbaycan dünyada mina və PHS ilə ən çox çirklənmiş ölkələr sırasındadır: "Ermənistan müharibədən sonra mina xəritələrini təqdim etməkdən yayınır. Çox ciddi beynəlxalq təzyiqlərdən sonra Ermənistan mina xəritələrini 3 mərhələdə Azərbaycana təhvil versə də, məlum oldu ki, mina xəritələrinin dəqiqliyi 25 faizə yaxındır. Keçmiş təmas xəttinin arxasındakı ərazilərdə minaların və PHS sayı məlum deyil. II Qarabağ müharibəsindən sonra hökumət dövlət büdcəsindən hər il 100 milyon manat minaların təmizlənməsinə və bu fəaliyyət üçün potensialın artırılmasına vəsait ayırır".

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli "Yeni Müsavat"a deyib ki, ümumiyyətlə, minalardan təmizlənmə prosesi müharibədən sonra bir neçə istiqamətdə aparılıb və bu gün bu çətin iş davam etdirilir: "Bu proses həm hərbi strukturların mina-

Köç karvanı Ağdərənin Həsənriz kəndinə çatıb

Köç karvanı Ağdərə rayonunun Həsənriz kəndinə çatıb. Ağdərə rayonunun yenidən qurulan Həsənriz kəndinə ilk köç edənlər respublikanın müxtəlif yerlərində, əsasən ya-taqxanalarda, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdir. İlk mərhələdə kəndə 25 ailə - 91 nəfər köçürülüb.

İrəvandan Aİ-yə üzvlüklə bağlı açıqlama

"Aİ-yə üzvlük haqqında qanunun icrası konkret hərəkətləri ehtiva edən əməliyyat hissəni nəzərdə tutmur, bu, daha çox siyasi mesajdır". Ermənistan xarici işlər nazirinin müavini Paruyr Hovhannisyan açıqlayıb. Aİ ilə fəaliyyət kontekstində həyata keçirilən proqrama gəlincə, nazir müavini qeyd edib ki, yeni gündəm sənədi yekunlaşmaq üzrədir:

"Bu sənəd Aİ ilə yenilənmiş münasibətlər üçün bələdçi ola-raq. Bu, siyasi sənəddir, lakin bütün sahələrdə çox konkret icra hərəkətləri var. Sənəddə yer almayan sahə yoxdur".

ciddi psixoloji travmalara yol açmasıdır". Bu sözləri Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev X-dəki hesabında yazıb. "Ermənistan bu məsuliyyəti dövlət səviyyəsində daşıyır. Cənubi Qafqaz regionunda Ermənistan ən böyük mina istehsalçısı olaraq qalmaqda davam edir", - o bildirib.

Azərbaycan torpaqları işğaldan azad edildikdən sonra bölgədə sülh və quruculuq işləri davam edir. Lakin Ermənistanın məkrli mirası olan minalanmış ərazilər bu prosesin qarşısında böyük maneə olaraq qalır. Müharibənin bitməsinə baxmayaraq, işğal illərində basdırılmış və hələ də xəritələri təqdim edilməyən minalar günahsız insanların həyatına təhlükə yaradır. Beynəlxalq hüquq normalarına əsasən işğaldan sonra mina sahələrinin xəritələri təqdim olunmalıdır. Lakin Ermə-

məsindən sonra Xocalıda minaların partlaması sualları artırır. Deməli, separatçılar bu minaları ya onların çıxışı zamanı, ya da onlardan sonra qəsdən basdırıblar. Vətən müharibəsindən sonra məlum oldu ki, Azərbaycanın 12 faizdən artıq ərazisi minalarla çirkləndirilib. Azərbaycan ərazisində 1,5 milyon mina olmaqla dünyanın minalarla ən çox çirklənmiş ilk 5 ölkəsi sırasındadır. Bizim üçün başqa bir önəmli məsələ isə işğaldan əziyyət çəkmiş Azərbaycana minaların təmizlənməsində beynəlxalq dəstəyin hansı səviyyədə olmasıdır. Gerçek belədir ki, Avropa Sülh Fondu İrəvana silahlanmağa yardım etdiyi halda, bizə minaların təmizlənməsi üçün bir avro belə ayırmayıb. Digər ölkələr və təşkilatlar da bizə ciddi köməklik göstərməyiblər. Səbəb nədir? Azərbaycana bu dəstək niyə verilmir?

səbəbindən və keçmiş SSRİ-nin Azərbaycanda olmuş hərbi hissələrinin və anbarlarının arzuolunmaz mirası ilə üz-üzədir. Azərbaycan II Qarabağ müharibəsi nəticəsində öz ərazilərini işğaldan azad etdikdən sonra problemin nə qədər böyük olduğu bir daha aydın oldu. Ermənistanla olan münaqişə səbəbindən digər dövlətlərin düşmüş yüz minlərlə azərbaycanlı üçün 2020-ci il-dəki müharibənin nəticəsi geri qayıdış perspektivini açdı. Lakin çox qısa zamanda məlum oldu ki, bu prosese böyük maneə var: bu, məcburi köçkünlərin geri qayıtmalı olduğu ərazilərin həddindən artıq minalanması və PHS problemidir. Məcburi köçkünlərin münaqişə başa çatdıqdan sonra layiqli şəraitdə öz evlərinə qayıtmaq hüququ beynəlxalq humanitar hüquqda da öz əksini tapıb".

Deputat qeyd etdi ki, bütün hərbi əməliyyatlar Azərbaycanın beynəlxalq səviy-

təmizləmə, həm humanitar qurumların iştirakı ilə keçirilir. Ermənistanın basdırdığı say-sız minalar 800 min məcburi köçkünün ərazisinə qayıtması və humanitar fəaliyyət baxımından böyük problemdir. Hələ 1994-cü ildə ilk atəşkəsdən sonra məlum olmuşdu ki, Ermənistan Füzuli rayonunun işğaldan azad edilmiş kəndlərinin az qala hər qarşısını minalayırıb. Azərbaycan Ordusunun Mühəndis Qoşunları Füzulinin 22 kəndinin ərazisində 15 mina sahəsindən 19 minə yaxın tank əleyhinə mina və 22 minə yaxın piyada əleyhinə mina zərərsizləşdirmişdi. II Qarabağ müharibəsindən sonra isə məlum oldu ki, Azərbaycan torpaqlarının 12 faizdən artıq ərazisi minalarla çirkləndirilib. Azərbaycan ərazisində 1,5 milyon mina olmaqla dünyanın minalarla ən çox çirklənmiş ilk 5 ölkəsi sırasındadır. İşğaldan azad edilmiş 1 milyon 166 min 702

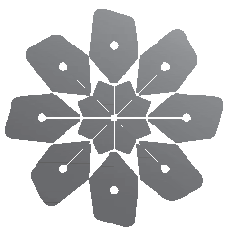
hektar ərazidə minaların olması güman edilir, bunun da 211 800 ha yüksək və 954 902 ha orta və aşağı çirklənmiş səviyyəsindədir. Minalar üzrə ekspertlərin Beynəlxalq Böhran Qrupuna verdikləri ilkin məlumatlara görə, azad edilmiş ərazinin təxminən beşdə biri yüksək dərəcədə çirklənmiş və təxminən üçdə ikisi humanitar minatəmizləmə üçün prioritet sahə kimi təsnif edilir".

Hərbi ekspert deyib ki, hərbi strukturların mühəndis-istehkam qurğularına bölmələr, mülkiyə isə ANAMA aiddir: "Hər ikisi ağır və son dərəcə təhlükəli bir prosesi həyata keçirir. Bu çətinliyə səbəb regionun dağlıq və keçilməz ərazilərdən ibarət olmasıdır. Həmçinin mülki infrastrukturun dağılması əsas problemdir. Eyni zamanda ərazilərin uzun müddət ermənilərin işğalında olması işi ağırlaşdırıb. Çünki tək təmas xəttini minalamayıblar. Məzarlıqlar belə minalanıb". Hərbi ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycan müasir texnologiyalara müraciət edir: "Beynəlxalq təşkilatlar lazımı qədər bizə dəstək vermir. Bəzi layihələr var, amma yetərli deyil. Və bizə bu əraziləri minadan tam təmizləmək üçün bir neçə on il lazım ola-

caq. Çünki 10 min kvadrat kilometrə çox ərazini əhatə edir. Mina təmizləməkdə çətinlik yaranan həm də əhalinin azad edilən ərazilərə köçürülməsidir. Ona görə də maariflənmə işləri aparmaq lazımdır".

Azərbaycan 2024-cü ildə minatəmizləmə fəaliyyəti üçün Səudiyyə Ərəbistanı Krallığından 3 milyon ABŞ dolları məbləğində maliyyə yardımı alıb. 2024-cü ildə Azərbaycanda minalarla mübarizə üçün Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri tərəfindən 5 milyon ABŞ dolları məbləğində maliyyə yardımı ayrılıb. Avropa İttifaqı (Aİ) və onun 10 üzv dövlətinin "Team Europe" proqramı çərçivəsində Azərbaycanda minalarla mübarizə üçün ayrılmış 10 milyon avro maliyyə yardımının son 2 milyon avro məbləğində olan hissəsi verilib. Belçika minatəmizləmə fəaliyyətlərini dəstəkləmək üçün 250 min avro ayırıb. Bundan başqa, Birləşmiş Krallıq hökuməti Azərbaycanda minalarla mübarizəyə son üç ildə 1,5 milyon funt sterlinq vəsait ayırıb. Azərbaycanda minatəmizləmə fəaliyyətinə maliyyə yardımlarının yalnız 4-5 faizi beynəlxalq donorların payına düşür.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV,
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə 44 günlük "Vətən Müharibəsi"ndə qazanılmış tarixi qələbə, Ermənistan tərəfindən törədilmiş sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, habelə müharibə cinayətləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması

Beynəlxalq nizam pozulub. Dünya siyasi xaosun içərisindədir. Bütün bu baş verənlərə soyuq məntiqlə nəzər yetirəndə məlum olur ki, Azərbaycan Qarabağ problemini vaxtında ən ideal nəticə ilə həll edib. Hazırda beynəlxalq münasibətlər darmadağındır, "soyuq müharibə" kəskinləşir. Azərbaycan isə belə amansız siyasi proseslərin nəticəsində ciddi maneələrlə qarşılaşmaqla işğal problemini həll edə bilməyəcəkdi.

Bu səbəbdən, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin 2020-ci ildə beynəlxalq siyasi şəraiti dəyərləndirməsi xüsusi vurğulanmalıdır. Məhz bu qiymətləndirmənin nəticəsi idi ki, torpaqları işğalçılardan təmizləmək mümkün olmuşdu. Yeni ordu öz işini, diplomatiya da öz missiyasını cəbhədə yerinə yetirdi. Çünki diplomatiya nəticə əldə edə bilməyəndə, ordunun addımlarına təsir edir. Azərbaycan rəhbərliyi bu realığı görür və analiz edirdi. Bu gün Ukrayna liderinin, işğala məruz qalan dövlətin prezidentinin üzləşdiyi vəziyyəti görəndə bunu bir daha təhlil etmək lazım gəlir. Axı işğaldan biz də əziyyət çəkmişik.

Lakin biz dünya güclərinin etibarsız olduğunu, beynəlxalq hüquqa məhəl qoymadığını nəzərə alsaq belə mürəkkəb dövrdə ağır bir yükün

öhdəsindən gələ bildiyimizi deməliyə. Yeni Vətən müharibəsində qələbəmizi təmin etməklə bərabər, diplomatiyada da qalibiyyət əldə etdik. Bu da Prezident İlham Əliyevin yüksək erudisiyalı siyasətçi olmağından irəli gəlirdi. Azərbaycan lideri o dövrdə siyasi təzyiqləri neytrallaşdırmağı bacarmışdı və Fransa kimi ölkələrdən olan basqılara baxmayaraq, qətiyyətli mövqeyindən çəkinməmişdi. Bu gün də eyni siyasət davam edir və Azərbaycan dövləti Qərb ölkələrinin, bəzi beynəlxalq təşkilatların qərəzli addımlarına rəğmən öz haqlı mövqeyində qalmaqdadır. İndisə Ukraynanın başına gələnləri gördükdə, ən böyük müttəfiqi olan ABŞ-ın dönüklüyünü təhlil edəndə bir daha o nəticəyə gəlinir ki, işğala qarşı mübarizədə öz gücünə, potensialına güvənməlisən, kiməsə arxa-

Qarabağ

YENİ ÜSAVAT
N 40 (8650) 4 mart 2025

"Ali Baş Komandan ideal vaxtda qərar verdi..."

Ekspert: "Hazırda beynəlxalq nizam pozulub, siyasi xaosdur, Azərbaycan isə suverenliyini elə şəraitdə bərpa etdi ki..."

şib. Azərbaycan isə dostlarının siyasi-mənəvi dəstəyini bütövləşdirdi, düşmənlərini və ya ən azı bizdən yana olmayanları bu prosesdə neytrallaşdırmağa bildi. Nəticə isə unikaldir - suverenliyimiz bərpa olunub, Xankəndidə bayrağımız dalğalanır".

R.Məmmədli hesab edir ki, Azərbaycan yeni hədəflərə çatmağa çalışır: "Qarabağ zəfəri və işğala son qoyulması bizim sonuncu istəyimiz deyildi. Biz Ermənistanla yekun sülh sənədini imzalamaq istəyirik. Bu gün diplomatik cəbhədə mübarizə gedir və ümid edirik ki, sülh müqaviləsinin imzalanması da bizim şərtlərimiz çərçivəsində reallaşacaq. Ermənistan da anlamalıdır ki, Qarabağ onun deyil, heç vaxt da olmayacaq, ona görə sülh sazişinə imza atmalıdırlar. Bu, erməni xalqının yeganə xilas yoludur. Əgər İrəvan boyun-duruqdan, iqtisadi blokada-dan azad olmaq istəyirsə, rəvanş arzularını boğmalı, sülh üçün lazım olan addımları atmalıdır. Çünki beynəlxalq şərait də Ermənistanı bunu diqqətə edir".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

İki qardaş ölkə arasında yeni səhifə - bu həftə prezidentlər...

İğdır-Naxçıvan təbii qaz kəmərinin istifadəyə verilməsi regionda hansı perspektivləri açır? - iki rəy

Iğdır-Naxçıvan təbii qaz kəmərinin istifadəyə verilməsi tarix məlum olub. Bu barədə Türkiyənin energetika və təbii sərvətlər naziri Alparslan Bayraktar danışıb. Onun sözlərinə görə, İğdır-Naxçıvan boru kəmərinin son tamamılaşma işləri aparılır. Nazir əlavə edib ki, bu həftə istifadəyə veriləcək qaz boru kəmərinin açılış mərasimində Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ehtimal edilir.

Tədbirə Azərbaycan və Türkiyənin dövlət rəsmiləri də qatılacaq. "Yeni Müsavat" qeyd edir ki, İğdır-Naxçıvan qaz kəməri Naxçıvanın qaz təchizatının şaxələndirilməsinə imkan verməklə, onun bir mənbədən asılılığını aradan qaldırmış olacaq. 2020-ci il dekabrın 15-də Ankarada Azərbaycan və Türkiyə arasında İğdır-Naxçıvan qaz boru kəmərinin tikintisinə dair anlaşma memorandumu imzalanıb. Prezident İlham Əliyevin 2022-ci il 10 fevral tarixli Sərəncamına əsasən isə İğdır-Naxçıvan qaz boru kəmərinin tikintisi üçün

dövlət büdcəsindən vəsait ayrılıb. Layihə "Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın prioritet layihələri sırasında yer alıb.

Boru kəmərinin İğdirdən Sədərək rayonuna qədər uzunluğu 97.5 kilometr təşkil edir. Kəmərin Azərbaycan his-

səsinin uzunluğu 17.5 kilometr, Türkiyə hissəsinin uzunluğu isə 80 kilometrdir. Boru kəməri gündə 2 milyon kubmetr, ildə isə 730 milyon kubmetr qaz ötürmək qabiliyyətinə malikdir ki, bununla da Naxçıvanın qaza tələbatı tamamilə ödəniləcək. Gələcəkdə boru kəmərinin ötürücülük qabiliyyətini iki dəfədən çox

artırmaq mümkündür. Kəmərin işə düşməsinin iki qardaş ölkə və bölgə üçün iqtisadi-ticarəti və siyasi önəmi nədir? Naxçıvanın energetik təhlükəsizliyi üçün əhəmiyyəti nədən ibarət ola bilər?

"Dünyaya nümunə olan Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı hər ötən gün daha da güclənir. Bu güclənmə isə özünü ye-

ni-yeni əməkdaşlıqlarda göstərir. Təbii ki, bu sırada enerji sahəsində əməkdaşlıq da var". **Deputat Vüqar İskəndərov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında belə söylədi.** Onun sözlərinə görə, İğdır-Naxçıvan təbii qaz kəmərinin istifadəyə verilməsi ilə bu sahədə daha bir önəmli addım atılmış olacaq: "Bəlli olduğu kimi, bu həftə istifadəyə veriləcək qaz boru kəməri Naxçıvanın qaz təchizatının şaxələndirilməsinə imkan verməklə onun bir mənbədən asılılığını aradan qaldırmış olacaq. Ümumiyyətlə, İğdır-Naxçıvan qaz kəməri layihəsi Türkiyə ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində ortaqlığı daha da dərinləşdirməklə yanaşı, Avropanın enerji təhlükəsizliyinə də töhfə verəcək. Gündə 2 milyon kubmetr, ildə isə 730 milyon kubmetr qaz ötürmək qabiliyyətinə malik boru kəmərinin istifadəyə verilməsi ilə Naxçıvanın bütün təbii qaz tələbatı ödəniləcək".

Deputat əlavə etdi ki, İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin çəkilməsi bütün region dövlətlərinin inkişafına töhfə verəcək: "Bu qaz layihəsinin reallaşması həm Naxçıvanın sosial durumunun, həm də investisiyaların cəlb edilməsinin artırılması baxımından çox əhəmiyyətlidir. Bu qaz xəttinin çəkilməsi gələcəkdə Zəngəzur xəttinin çəkilməsinə də öz təsirini göstərəcək. Bu isə həm Naxçıvanın, həm də Azərbaycanın və Türkiyənin, ümumilikdə regionun inkişafına töhfə verəcək".

Siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə şərhçi Fikrət Yusifovun sözlərinə görə, bu layihə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında bütün səviyyələrdən olan əlaqələrin yüksələn xətlə inkişaf etməsinin daha bir nümunəsidir: "İğdır-Naxçıvan təbii qaz kəmərinin istifadəyə verilməsi Naxçıvanın qaz təminatının etibarlı şəkildə təmin ediləcəyi deməkdir. Bu gün Naxçıvan İran üzərindən qaz almaqla (Azərbaycan bunun əvəzində Astara üzərindən İrana həmin həcmdə qaz ötürür) özünün mavi yanacağı olan tələbatını ödəsə də, yeni xətlə bu tələbatın daha etibarlı təminatı baş verəcək. Bu layihə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında bütün səviyyələrdən olan əlaqələrin yüksələn xətlə inkişaf etməsinin daha bir nümunəsidir". **F.Yusifov hesab edir ki, Naxçıvan kimi Türk dünyası üçün böyük strateji əhəmiyyət kəsb edən bir bölgəyə Türkiyə və Azərbaycan rəhbərliyinin bu səviyyədə diqqət göstərməsi təbiidir:** "Naxçıvan gələcəkdə Türk dünyasını birləşdirən bir qapı rolunu oynayacaq. Zəngəzur dəhlizi açıldıqdan sonra Naxçıvanda azad iqtisadi zonanın yaradılması ilə onun dünyanın ən inkişaf etmiş bölgələrindən birinə çevrilmək şansları yətinəcəkdir. Bütün bu gerçəklər fonunda bu gün Naxçıvanın qaz təchizatının daha etibarlı bir şəkildə təşkil olunması olduqca önəmlidir".

□ Cavanşir ABBASLI, "Yeni Müsavat"

Ötən həftədən PKK terror təşkilatı atəşkəs elan etdiyini açıqlayıb. Terror təşkilatının həbsdə olan lideri Abdullah Öcalanın çağırışına əməl olunacağı bildirilib. “Çağırışın məzmunu ilə olduğu kimi razıyıq və çağırışın tələblərinə əməl edəcəyimizi və həyata keçirəcəyimizi bildiririk. Biz atəşkəsin bu gün qüvvəyə mindiyini elan edirik”, - PKK “İcra-iyyə Komitəsi”nin məlumatında vurğulanıb.

PKK-nın 26 ildir İmralı həbsxanasında olan lideri Öcalan bir neçə gün öncə tərəfdarlarına silahı yerə qoymaqla bağlı çağırış etmişdi. Müraciətdə deyilirdi: “Demokratik cəmiyyətə ehtiyac açılmazdır. Cümhuriyyət tarixinin ən uzun və ən əhatəli üsyan və hərəkəti olan PKK-nın güc və dəstək tapmasının səbəbi demokratik siyasi kanalların bağlanması idi. Mən türk-silah olmağa çağırıram. Bütün qruplar silahı yerə qoymalı və PKK ləğv olunmalıdır. Bu çağırışa görə məsuliyyəti üzərimə götürürəm”.

Türkiyə lideri Ərdoğanın sözlərinə görə, terror təşkilatı sözünün üstündə durmadığı təqdirdə lazımı addımlar atılacaq: “Terror təşkilatı uzatdığımız əli havada buraxmamalıdır. Əks halda, dəmir yumruğumuzu hər zaman hazır saxlayırıq”.

Qeyd etmək lazımdır ki, PKK zaman-zaman Azərbaycan üçün də təhdid olub. Torpaqlarımızın işğalı dövründə PKK qruplaşması terrorçularının Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlara yerləşdirilməsi barədə xəbərlər yayılmışdı. Kəlbəcərin işğalı zamanı PKK terrorçularının rayonun işğalında iştirak etdiyini əks etdirən videofaktın olduğu məlumdur. 2020-ci ildə 44 günlük müharibə dövründə də onların erməni ordusu ilə birgə döyüşdüüyü haqda məlumatlar var idi.

Bir neçə il əvvəl isə yol polisi əməkdaşlarımız qapılarına PKK terror təşkilatının simvolu sayılan, beşguşəli ulduzu təbliğ edən və “Sheriff” sözləri yazılmış “JEEP” markalı avtomobili saxlamışdı. Bundan əlavə, Namiq Nəsi-

bov adlı PKK simpatizanı 2015-ci ildə Qaraxuxurdaki məscidə yandırıcı maye ilə doldurulmuş şüşə butulkalar ataraq, yanğın törətmişdi. O, 2014-cü ilin avqust-sentyabr aylarında PKK terrorçu təşkilatının nəzarətində olan Suriya ərazilərinə gedərək oradakı döyüşlərdə iştirak edib. Namiq Nəsibov Kobani şəhərindən qayıtdıqdan sonra Elnur Ələkbərovla birgə PKK terror təşkilatının respublikamızda qanadı olaraq qeyri-rəsmi “Yekbun” təşkilatını yaradıb və ətraflarına tərəfdarlar toplamaq işinə başlayıblar. O və Elnur Ələkbərov internetdə sosial şəbəkələr vasitəsilə yaratdıqları təşkilatın adından Bakı şəhərində aksiyaların keçirilməsi üçün çağırışlar da edib. Buna görə də hər ikisi həbs edilmişdi. Namiq Nəsibov bir neçə ay öncə xəstəlikdən vəfat edib.

Xatırlatdığımız faktlar PKK-nın silahı yerə qoymasının Azərbaycan üçün də əhəmiyyətli hadisə olduğunu deməyə əsas verir. Söhbət regionun təhlükəsizliyindən gedir. Öcalanın müraciəti və bundan sonra PKK-nın müraciəti qəbul etməyə başlaması regiona necə təsir edəcək?

Ədalət Partiyasının sədr müavini, politoloq Mütəllib Rəhimli “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, PKK bütövlükdə region üçün təhdid mənbəyi idi: “Bu terrorçu qruplaşmanı maliyyələşdirənlər onu siyasi təzyiq aləti kimi istifadə edirdilər. PKK-nın zərərliyi nəinki Orta Şərqdə üzə çıxdı, hətta Cənubi Qafqaz və bəzən Avropaya qədər uzanırdı. Bu da terrorçu təşkilatın əldə etdiyi dəstək və cəzasızlıq şəraitində daha da böyüməsi və ona

PKK-nın Qafqazda kəsilən “qolu” - atəşkəs sonrası gözlənti..

Siyasi ekspert: “Terrorçuların Qarabağda Ermənistan tərəfində döyüşməsi haqda çoxsaylı faktlar məlumdur”

verilən sərhədləri aşmaq cəsarəti əldə etməsi ilə bağlı idi. PKK-nın Qarabağda Ermənistan tərəfində döyüşməsi ilə bağlı çoxsaylı faktlar məlumdur. Ermənilərin mahiyyətindən doğan ASALA terror qruplaşmasının mövcudluğunu nəzərə alsaq, onların terrorizmə daxili bir bağlılığı olduğunu qeyd edə bilərik. Ona görə də Ermənistanın PKK-nın xidmətlərindən bəhrələndiyini geniş şəkildə sübut etməyə ehtiyac yoxdur. Baxmayaraq ki, bununla bağlı çoxsaylı faktlar mövcuddur. Ermənistan terrorizmi maliyyələşdirən və dəstəkləyən dövlətdir.

PKK-nı Azərbaycana çox böyük ehtimalla Ermənistan yönəlmişdi. Çünki bu təşkilatın törətdiyi terror hadisələri yalnız Ermənistanın maraqlarına xidmət edirdi. PKK-nın mövcudluğu təkcə onun həyata keçirdiyi terror aksiyaları ilə qorxulu deyildi, həm də onun arxasında duran qüvvələrin pis niyyətləri daha təhlükəli idi”.

Ekspertin sözlərinə görə, hazırda PKK-nın ləğvi ilə bağlı Öcalanın açıqlaması gələcəyə yaxşı ümidlər yaradır. Onun bu qərarı PKK-dan siyasi mübarizəyə keçən həmfikirliyi ilə birlikdə ver-

məsi isə daha təsirli edir: “PKK-nın ləğvinə iki məqamı diqqətdən qaçırmmaq olmaz. Birincisi, PKK-nın rəhbərliyi onu müdafiə edən qüvvələrdən lazımi dəstək ala bilmir. İkincisi, Öcalan və tərəfdarları terrorizmin artıq yeni düzəndə effekt vermədiyi qənaətinə gəliblər. Hansı niyyətdən qaynaqlanmasından asılı olmayaraq bu terror təşkilatının ləğv edilməsi üçün nə mümkündürsə etmək lazımdır. PKK-nın bütün qanadlarının və üzvlərinin bu qərara tabe olacağı inandırıcı deyil. Ancaq qərar verilibsə, onun icrasının məsuliyyəti də bu qərarı verənlərin üzərinə düşür.

PKK lideri Abdulla Öcalanın çağırışına tabe olmayaraq silahı yerə qoymaqdan imtina edəcəyi təqdirdə Türkiyə hökuməti hərbi əməliyyatlar planı ilə çıxış edəcək. Artıq bu barədə “Hürriyyət” qəzeti öz mənbələrinə istinadən məlumat yayıb. Məlumatda deyilir ki, Kandil (Şimali İraqdakı PKK düşərgələri) silahlarını yerə qoymasa, Öcalan bununla barışmayacaq. Öcalanın sonrakı açıqlaması çox güman ki, belə olacaq: “Kandil ABŞ-İsrail layihəsidir. Bu PKK mənim PKK-am deyil, İsrail, İran, ABŞ PKK-sıdır”. PKK türk-silah edilərsə, nələrin baş verəcəyinə hazırlıq gedir. Əks təqdirdə, hərbi əməliyyat planı hazırlana bilər”, - nəşr yazıb.

Qəzet qeyd edib ki, iki-üç ay ərzində monitorinq aparılacaq: “Kandilin silahı yerə qoyması halında yaradılacaq mexanizmlər müəyyənləşdiriləcək. Silahlar hansı ölkəyə çatdırılacaq? Bunun üçün mexanizmlər yaradılacaq. Silahlar Türkiyə və İraq Administrasiyasının nəzarəti və müşahidəsi altında bu iki ölkədəki müvafiq qurumlara, həmçinin Dəməşq və Ankaranın nəzarəti altında Suriyada təyin olunmuş yerlərə verəcək”.

□ **Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”**

Öcalanın ardınca Türkiyənin növbəti hədəfi...

İranın həyata keçirə bilmədiyinə Ankara çox yaxındır

Türkiyənin Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının (MHP) sədri Dövlət Baxçalı həbsdə olan Xalqların Demokratiya Partiyasının (HDP) keçmiş həmsədri Səlahəddin Dəmirtaşla telefonla danışib. Bu barədə MHP-yə yaxınlığı ilə tanınan “Bengü Türk” TV məlumat yayıb. Telefon danışığı PKK terror təşkilatının lideri Abdulla Öcalanın rəhbərlik etdiyi təşkilatı türk-silah olmağa və özünü buraxmağa çağırmasından sonra baş tutub.

Dəmirtaş PKK lideri Öcalanın “PKK özünü dağıtmalıdır” çağırışından sonra “Gazete Duvar” üçün məqalə yazıb. Həmin məqalədə keçmiş HDP-nin rəhbəri PKK liderinin çağırışını dəstəkləmişdi. Bas Türkiyənin kürd problemi ta-

mamən çözülmü?

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bütün bu proseslərin kökündə qardaş ölkənin 2071 hədəflərinə çatmaq niyyətinin dayandığını vurğuladı: “Türkiyə öz sərhədləri daxilində, eləcə

də qonşuluğunda terroru bitirməkdə qərarlıdır. Buna görə də həm hərbi, həm də diplomatik masada Ankara qollarını çırmalayır. Terrorun aktiv qanadlarını zərərsizləşdirib bloklandıqdan sonra diplomatik kanallarla əlindəki kartların üstünlüklərindən yararlanmağa çalışır. Qardaş ölkə PKK və PYD birləşmələrini bitirmək üçün ilk olaraq onları dəstəkləyən mütəfiqi Birləşmiş Ştatları razı salmağı bacardı. Bunun üçün ilk olaraq Şimali İraqda və Suriya-

da kürd kökenli terrorçuları və separatçıları ağır yenilgiyə uğratdı. Daha sonra Öcalan və Demirtaş kartlarından istifadə etmək üçün hərəkətə keçdi”.

S.Əliyeva dedi ki, Türkiyə 2071 hədəflərinə doğru maneəsiz addımlamaq istəyir: “Bunun üçün ilk növbədə ən böyük problem həll edilməli idi. Söhbət separatizmin kökünün tam kəsilməsindən gedir. Artıq ciddi irəliləyişlər də əldə olunmaqdadır. Bundan sonrakı hədəf isə FETÖ terror qruplaşmasına qarşı olacaq. Ankara ölkənin hər yerində yekun təmizləmə əməliyyatlarına “yaşıl işıq” yandıracaq. Bu problem də tam həllini taparsa, o zaman yaxın onilliklərdə qardaş ölkə kosmik sənaye və nüvə dövlətinə çevriləcək”.

AĞ Partiya başqanının müşaviri Azər Hüseynovun fikrincə, Türkiyənin son dövrlərdə PKK məsələsinə yanaşmasında diqqət çəkən ən vacib dəyişiklik hərbi mübarizədən daha çox siyasi və diplomatik vasitələrə üstünlük verilməsidir: “Uzun illər PKK ilə mübarizədə hərbi üsullara üstünlük verən Türkiyə bölgədəki güc balansının dəyişməsi və beynəlxalq dinamikaların təsiri ilə yanaşmalarını

dəyişdirməyə başlayıb. Bu yeni yanaşma, həmçinin Suriyada baş verən geosiyasi dəyişikliklərdən və orada baş verən güc boşluğundan qaynaqlanır. Əhməd Şaranın Suriya hökumətinə gəlməsi, Türkiyənin bölgədəki nüfuzunu gücləndirməsinə səbəb olsa da, PYD və digər silahlı kürd qruplarının mövcudluğu Türkiyə üçün ciddi təhlükə mənbəyi olaraq qalır. Bu, göstərir ki, Suriyadakı vəziyyət yalnız Türkiyənin güc balansını deyil, həm də kürdlərin gələcəyini müəyyən edəcək”.

Ekspertin sözlərinə görə, bu məqamda Dəmirtaşın 2015-ci ildə PKK-nın silah buraxmasına çağırışı xüsusilə əhəmiyyətlidir: “O zamanlar bu çağırışın bir nəticə verməməsinin səbəbi türk dövlətinin PKK-nın səmimi şəkildə silahları buraxacağına inanmadığı və belə bir addımın daha çox siyasi şou olacağına ehtimal etməsidir. Lakin indi vəziyyət dəyişib. İndiki geosiyasi vəziyyətdə PKK üçün ən yaxşı variant Türkiyənin mövqeyini qəbul etmək və siyasi prosedura qoşulmaqdır”.

Siyasi şərhçi onu da qeyd etdi ki, Türkiyə artıq daha sərt bir mövqe tutur və kürd liderlərinə açıq şəkildə mesaj verir ki, ya siyasi müstəvidə fəaliyyət göstərməli, ya da bölgədəki geosiyasi dəyişikliklərə uyğun yeni bir

mövqe tutmalıdırlar: “Bu vəziyyət həm də kürd liderlərinin öz qərarlarını verməkdə daha ehtiyatlı olmalarına səbəb olur, çünki onlar artıq hərbi mübarizənin onlara fayda verməyəcəyini və iqtisadi və siyasi rifah üçün Türkiyə ilə əməkdaşlığın daha faydalı olacağını anlaşırlar. Bundan əlavə, Trampin xarizmatik liderlərlə işləmək istəyi həm PKK, həm də digər kürd qruplaşmalarının siyasi vəziyyətlərini daha da mürəkkəbləşdirir. Kürd liderləri ABŞ-ın dəstəyinin qeyri-sabit olduğunu və heç bir zaman tam etibarlı olmadığını bildikləri üçün Türkiyə ilə əlaqələri gücləndirməkdə maraqlıdırlar. Onlar həmçinin iqtisadi imkanların da Türkiyə ilə əlaqələrin yaxşılaşdırılmasında mühüm rol oynadığını başa düşürlər. İraq Kürd Muxtariyyəti ilə Türkiyə arasındakı iqtisadi əlaqələr buna ən yaxşı nümunədir. Bu siya-sət, həmçinin Suriya üzərindən keçən enerji marşrutları və yeni geosiyasi dəhlizlərdən yararlanacaq iqtisadi fərsətləri nəzərə alaraq, həm Türkiyə, həm də bölgədəki kürd qüvvələri üçün gələcəkdə böyük mənfəət əldə etməyə imkan yaradır”. A.Hüseynov hesab edir ki, bu siyasət həm Türkiyə, həm də kürd bölgəsindən olan kürd qüvvələri üçün iqtisadi inkişaf fərsətləri yaradır.

□ **Cavanşir ABBASLI, “Yeni Müsavat”**

Bəzən insan hüquqları

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

"Yaradıcı rəssam üçün qızılqul rəsmi çəkmək qədər çətin heç nə yoxdur, çünki o, özündən əvvəl çəkilən bütün qızılqulları unutmalıdır"
 (Anri Matiss)

İnsan haqları üzrə müvəkkilin - ombudsmanın hər il Milli Məclis qarşısında hesabat verməsi ölkəmizdə insan hüquqlarına verilən yüksək qiymətin göstəricisidir. Əgər bizdə insan hüquqları qorunmursa, o zaman niyə ombudsman var? Bəzən alimlərimiz bu temada mübahisə də edirlər, hələlik müəyyən edə bilməmişik ki, Azərbaycanda hansı birinci yaranıbdır: insan hüquqları, yoxsa insan hüquqları üzrə müvəkkil? Hətta bəzi şərhçilərin qənaətinə görə ikisi də eyni vaxtda yaranmışdır.

Bulki hesabat da zənginliyi ilə yadda qaldı. Hörmətli ombudsmanımız Səbinə xanım əsgərliyə bezi şəxslərin səhv aparılmasından tutmuş, sosial yardımların verilməsindəki süründürməçiliyə qədər çoxlu problemlərə işıq saldı. Qeyd etdi ki, bəzən vətəndaşlarımız onlara qoyulan qadağalar haqda yalnız sərhədə çatanda xəbər tuturlar. Yaxşı olar qadağalar vətəndaşlara evdən çıxmamış çatdırılsın. Mən də təklifi dəstəkləyirəm. Bezi ölkələrdə qədimlərdə bi-abırçılıq dirəyi olurdu, pis vətəndaşları ona bağlayırdılar. Yaxud Sovetin vaxtında fərqlənən insanların portreti şərafətləşməsinə, məsuliyyətsizlərin şəklə isə töhmət taxtasına yapışdırılırdı. İndi də qadağası olan vətəndaşlara bunu bildirməliyik. Mən təklif edirəm onların geyimlərinin yaxasına müəyyən rəngli işarələr tikilsin, xalq da kimin kim olduğunu bilsin. Tək adamın özü bilməklə iş bitmir ki?

O cümlədən deyir bəzən gəncləri, ilk cinayətini törədənləri yaşlılarla, resdivistlərlə eyni qazamata salıq, nəticədə onların tərbiyəsi pozulur. Yaxşı olar gənclər üçün ayrıca türmələr tikilsin.

Həqiqətən, bu da gözəl təkliftir. Hətta mən daha irəli gedərək türmələrimizin peşələr üzrə ixtisaslaşmasını irəli sürürəm. Məsələn, hazırda içəridə 30-a yaxın jurnalist həmkarımız cəza çəkir. Bu gün-sabah onların hərsini bir dərəcəli qazamata böləcəklər. Yaxşı olmazmı jurnalistlər üçün özəl həbsxana düzəldilsin? Adını "Media açarı" qoymaq olar. Bu, mətbuata dövlət qayğısı siyasətinə də uyğun gələr. Çünki biz jurnalistləri beşikdən qəbirə qədər ehatə etməliyik. Medal veririksə, ev tikiriksə, müalicə ediriksə, niyə həbsxanaları da olmasın? Əgər həbs edilən jurnalistlər toplu halında, bir qazamata saxlansa, bu, onların təlim-tərbiyəsinə, islah olunmasına müsbət təsirini göstərəcəkdir. Birgə qəzet də buraxa bilərlər.

Yeri gəlmişkən, sayın Səbinə xanımın hesabatında bəlkə də ən çox işlənən söz "bəzən, bezi" sözləri idi. Diqqətli oxucular hiss etdilsə, elə mən özüm də bayaqdan bu sözləri sağa-sola səpəliyirəm. Bu da ölkəmizdəki insan haqları problemlərinin kütləvi olmadığına, tək-tük, nadir hallarda rast gəlinməsinə işarədir. Hər problemdən bir-iki dəne var. Buna görə əlaqədar orqanlara xüsusi məntədarlığımızı çatdırırıq.

Lakin ombudsmanın hesabatında bir rəqəm diqqətimi çəkdi, bunu mütləq qeyd etməliyəm. Deyir 2024-cü ildə vətəndaşlardan Ombudsman Aparatına ümumilikdə 29.371 müraciət daxil olmuşdur.

Doğrusu, bu mənə Statkomun əski zamanlarda işsizlik statistikasını xatırlatdı. Bir vaxtlar idarə hər il Azərbaycanda 55 min işsiz olduğunu açıqlayırdı, bunlar nə artar, nə azalardı. Ta işsizlik tamamilə ləğv edilənə qədər.

Özünü baxın, ombudsmanın əvvəlki illər hesabatlarında müraciətlərin sayı belə olmuşdur: 2021-ci il - 31.092, 2023 - 29.411, 2024 - 29.371. Əlimizə keçən rəqəmlər bunlardır, o biri illərin müraciətləri də böyük ehtimal yaxın saydadır.

Görəsən, bu müraciət rəqəmləri niyə hər il aşağı-yuxarı eyni çıxır? Bəlkə vətəndaşlarımız sözləşiblər, öz aralarında razılığa gəliblər, şikayət və müraciətləri növbəli edirlər, bu işdə limit vardır? Əks halda, müraciətlərin statistikasını havadan götürülərək, plana uyğun şəkildə yazıla bilməz. Bu, bizim ombudsmana inamımızı sarsıdardı.

Bəllidir ki, bu il yanvarın 14-də, Donald Trampın yeni prezident qismində andıçməsinə cəmi 6 gün öncə Vaşinqtonda ABŞ-Ermənistan Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası imzalanıb.

O da məlumdur ki, rəsmi İrəvan bunu xarici siyasətin mühüm uğuru, hətta az qala, Amerikadan ölkəsinə təhlükəsizlik zamanətini almaq kimi təqdim etmişdi. İmzalanma mərasimindən sonra o vaxt dövlət katibi Entoni Blinken bildirmişdi ki, Birləşmiş Ştatların Gömrük və Sərhəd Təhlükəsizliyi komandası (əslində hərbi təyinatlı qrup) "Ermənistanın sərhəd təhlükəsizliyi potensialını inkişaf etdirmək" üçün yaxın həftələrdə bu ölkəyə gələcək. Lakin üstündən 2 aya yaxın (50 gün) vaxt keçsə də, amerikalı sərhədçilərdən hələ də xəbər yoxdur. Ötən həftəsonu bu mövzuda danışıq Ermənistanın Dövlət Gəlirləri Komitəsinin sədr müavini Rafael Gevorkyan gecikmə faktını təsdiqləsə də, əlavə şərh verməyib. Çünki əlavə edilişi bir şey deyər yox.

Xarici analitiklərdə də belə qənaət var ki, Tramp administrasiyası Bayden hökumətinin Ermənistanla imzaladığı 14 yanvar anlaşmasından geri çəkilməyə çalışır. Yəni amerikalı kəşfiyyat qrupu, ümumiyyətlə, gəlməyə bilərmir? Bu, ABŞ tərəfindən nəyin siqnalıdır? Tramp hökuməti Ermənistanla imzalanmış tərəfdaşlıq xartiyasını həmişəlik unutdu mu? Bütövlükdə Tramp komandasını hazırda Ermənistan nə dərəcədə maraqlandırır?

Ümumiyyətlə, ABŞ-in yeni seçilmiş prezidenti Donald Trampın dövründə ikitərəfli xartiyaların müddələrinin həyata keçirilmə perspektivi məsələsi açıq qalır. Bütün hallarda ABŞ-in respublikaçı prezidentindən erməni maraqlarını qorumaq üçün Bayden və komandası kimi, Azərbaycana münasibətdə açıq addımlar atacağını gözləmək ağılsızlıq olardı. Demokratlar hətta strateji mövqelərdə belə Bakıya müəyyən güzəştlərə getməyə bilməyiblər. Artıq Azərbaycan öz suverenliyi üçün optimal təhlükəsizlik dairəsi yaradıb. Bakının regional siyasi kursunun davam etdiriləcəyinə də şübhə yoxdur. Amma Trampın başqa prioritetləri var. Digər maraqlı məqam odur ki, Tramp bu xartiyaya veto qoymasa da, ona məhəl verməyə bilər.

Professor Qabil Hüseynlinin "Yeni Müsavat"a sözlərinə görə, Ermənistanın tələsik imzaladığı strateji tərəfdaşlıq sazişi onu qoruya bilməyəcək: "Bayden iqtidarı bu sənədi gəderəyək imzaladı ki, Trampın üzərinə məsuliyyət qoysun. Düşünürəm ki, Amerikanın yeni lideri xartiyaya etiraz edib. Sadəcə, Ermənistan o səviyyədə dəstək almayacaq. Təbii ki, xartiyadan irəli gələn məsələlərin həyata keçirilməsi mümkündür. Amma Trampın Rusiyaya münasibəti göstərir ki, Ermənistan Kremlə tam qopma bilməyəcək". **Q.Hüseynli hesab edir ki, amerikalı sərhədçilərin Ermənistanla gətməsi yubanaq:** "Tramp qərarın icrasında maraqlı deyil. Görünür ki,

Ermənistan özünü

"yandırdı" - 50 gün keçsə də...

Bölgəyə yerləşməli olan amerikalı sərhədçilərdən hələ də xəbər yoxdur; analitiklər İrəvanı nələrlə gözlədiyini açıqladı

bununla bağlı prosedura da var və zaman tələb edir. Ümumilikdə isə Paşinyan 4 il gözləməli olacaq ki, respublikaçılar hakimiyyətdən getsinlər. Çünki ABŞ-Ermənistan əlaqələri gözlənilən dinamika ilə inkişaf etməyəcək. Rusiya isə bu vəziyyətdən istifadə edərək Ermənistanı sıxmağa çalışacaq. Hər şey gələn il keçiriləcək seçkilərdən asılıdır. Paşinyan iqtidarda qalmaq istəyirsə, bacarsa, mövqeyini möhkəmləndirəcək. ABŞ-la imzalanan sənəd isə İrəvana hələlik heç nə vermir. Bu xartiya daha çox ona hesablanıb ki, Amerika bölgədə təsirini artırırsın. Yeni sərhədçiləri göndərməklə Rusiyaya qarşı addım atılmış olacaq. Tramp isə indi Rusiyaya narazı salan hərəkətlərə yol verməyi üstün tutmur".

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədr müavini, professor Elxan Mirzəyevin fikrincə, Tramp hakimiyyətinin başı Ukraynaya və Avropa Birliyinə qarışmış, Cənubi Qafqaz prioritet deyil. Onun sözlərinə görə, ABŞ lideri indiyə qədər bölgə haqda heç nə deməyib və görünür ki, Tramp Cənubi Qafqazı sonraya saxlayıb: "Onun Bayden barəsində ağır ifadələrini nəzərə alsaq, Ermənistanla imzalanmış xartiyayı da bir kağız saydığını ehtimal edə bilərik. Tramp Zelenski ilə mübahisəsi zamanı da Baydenə sərt sözlər dedi və ona nifrətini gizlətmədi. Ona görə də Ermənistanla keçmiş hakimiyyətin imzaladığı sənəd indi Trampı bir o qədər maraqlandırmır".

Professor hesab edir ki, Paşinyan hakimiyyəti narahatdır və Rusiya Federasiyasının sədri Valentina Matviyenko-nun İrəvan səfəri onları sevindirir: "Səfərin məqsədi haqda verilən məlumat da maraqlıdır. Qeyd olunur ki, bu səfər Rusiya ilə Ermənistan arasında dövlətlər arasındakı münasibətlərə təkan vermək xarakteri daşıyır. Deməli, Paşinyan komandası siyasi konyukturanı dəyişməyə başlayır. Er-

mənistan anlayır ki, Amerika-dan Bayden dövründə olduğu qədər dəstək görməyəcək, nə qədər gec deyil, Rusiya ilə əlaqələri yaxşılaşdırmaq lazımdır. O ki qaldı amerikalı sərhədçilərin gəlişinə, bunun reallaşması istisna deyil. Sadəcə, zaman məsələsidir. Tramp bu sənədin icrasına gec baxacaq".

Xatırladaq ki, hərbi əməkdaşlıq çərçivəsində ABŞ və Ermənistan Almaniyasının Hohenfels şəhərində ABŞ hərbi bazasında keçirilən "Birgə Qərar-2025" təlimində iştirak edib. Təlim zamanı Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin tibb personalı və ABŞ Milli Qvardiyaçıları döyüş meydanında

tibbi müdaxilə ssenarilərini sınaqdan keçirmək üçün birgə fəaliyyət göstərirlər. Rusiya Xarici Kəşfiyyat Xidməti (SVR) təlimlə bağlı açıqlamasında Qərbin Cənubi Qafqazda təsirini artırmaq cəhdlərinə "ABŞ Ermənistanı özünə tabe etməyə çalışır" ifadəsi ilə reaksiya verib. Rusiyanın "Tass" xəbər agentliyi də təlimin Almaniyadakı ABŞ bazasında keçirilməsinin özlüyündə bir mesaj olduğunu bildirərək, İrəvanın Qərbə yaxınlaşdığını və bunun Moskva üçün narahatlıq doğuran hadisə olduğunu vurğulayıb.

■ **Emil SALAMOĞLU**
 "Yeni Müsavat"

USAID bağlanmazdan əvvəl Ermənistan pul köçürüb

ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID) bağlanmazdan əvvəl Ermənistanla və edilmiş 250 milyon dolların demək olar ki, yarısını köçürə bilib. Bu barədə "Sputnik Armenia"ya Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyindən məlumat verilib. 2024-cü ildə ölkə USAID ilə ümumi grant sazişi paketindən 110 milyon dollar alıb.

"Ümumi məbləğin təxminən 60 milyon dollar "iqtisadi təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi"nə, 18,9 milyon dollar "səmərəli idarəetmə" üçün dövlət aparatına, 13,6 milyon dollar vətəndaş cəmiyyəti və mediaya yönəldiləcək. Eyni zamanda humanitar yardıma 1 milyon dollar ayrılır", - nəşr qeyd edib. Xatırladaq ki, ABŞ-in Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) Vaşinqtonda yerləşən baş qərargahı administrasiyanın qərarı ilə bağlanıb. Milyardlar İlon Maskın rəhbərlik etdiyi Dövlət İdarəetməsinin Səmərəliliyi Departamenti (DOGE) agentliyin məxfi məlumatlarının olduğu bütün kompüter sistemlərini nəzarətə götürüb. ABŞ Konqresinin Tədqiqat Xidmətinin məlumatına görə, ötən il USAID təxminən 40 milyard dollar məbləğində vəsaitə sərəncam verib.

Postsovet ölkələrdəki "bomba-icma"lar - onlar Kremlin əlində təzyiq alətidir

Rusiya antimiqrant kampaniyası "yaxın xaric" ölkələrindəki rusların sayını da minimuma endirəcək.

Rusiyanın Ukrayna ərazilərini işğal etmək üçün uydurduğu bəhanələrdən biri də bu ölkədə yaşayan rus icmasını "yerli nasistlərdən müdafiə etmək" idi.

Müharibənin başlanğıcında Kremlin sərəncamında olan media qurumları "denasifikasiya" terminindən çox istifadə edirdilər, belə qələmə verdilər ki, guya bu ölkədə yaşayan ruslar az qala soyqırım təhlükəsi qarşısındadırlar.

Əslində isə bu sahədə elə də ciddi problemlər yox idi. İnsanlar iç-içə asudə yaşayırdılar. Sadəcə, bu ölkədə, eləcə də keçmiş SSRİ respublikalarında mövcud olan rus icmaları Kremlin əlində təzyiq və şantaj aləti olduğundan, bir gün onların istifadə zamanı gəlmişdi.

SSRİ adlanan sözdə fəderasiyaya daxil edilmiş, əslində isə müasir Rusiya imperiyasının müstəmləkələri olan ölkələrin elə biri yoxdur ki, orada rus icmaları olmasın. Bu şəxslər heç də həmin ölkələrin aborigen əhalisi deyillər, onlar oraya son yüzilliklərdə, ən çox da sovet dövründə köçürülüb.

Azərbaycan və Ermənistandakı rus icmaları Rusiya imperiyasının Qafqazı işğal etməsindən sonra əmələ gəlib. Türkmənçay müqaviləsindən sonra rus çarının əmri ilə Azərbaycana və Ermənistana çox sayda rus ailələri köçürülüb. Həmin ailələrə bu ölkələrdə məskunlaşmaq üçün lazımı şərait yaradılıb. Onlar yerli əhali ilə müqayisədə üstün

imtiyazlara malik olublar, köklənib çoxalıblar və imperiyanın cənub sərhədlərinin qalası halına gəliblər.

Bu proses sovet dövründə də davam edib. SSRİ-nin sərhədlərini qoruyanlar, ölkəmizdəki hərbi hissələrdə xidmət edənlər əsasən rus hərbiçilər olub. Sənaye müəssisələrində işləmək üçün də minlərlə rus Bakıya, Sumqayıta gətirilib.

Məqsədyönlü siyasətin nəticəsidir ki, bu gün ruslar Azərbaycanda üçüncü ən böyük etnik qrupdur və müasir Rusiyadan kənardakı ən böyük rus icmalarından biridir.

Hazırda ölkəmizdə 100 mindən artıq rus yaşayır.

Maraqlıdır ki, rus icmasının ən azsaylı olduğu postsovet ölkəsi Ermənistandır. Bu ölkədə 2022-ci ilə qədər təxminən 12 min nəfər rus yaşayıb və respublika əhalisinin 0,39%-ni təşkil edib. Onsuz da monoetnik ölkə olan, başqa etnik azlıqları öz içində barındırmayan Ermənistanda artıq ruslar da xor görülür. Bu səbəbdən Ermənistanda yaşayan ruslar, xüsusilə də gənclər və ortayaşlılar Rusiya Federasiyasına mühacirət edirlər.

2014-cü il siyahıyaalmasına görə, Gürcüstanda ruslar üçüncü ən böyük etnik azlıqdır. İqtisadi tənəzzül və etnik gərginlik, 2008-ci ilin avqustunda baş verən Rusiya-Gürcüstan müharibəsi bu ölkədə rusların sayına mənfi təsir göstərmişdir. Son illərə qədər cavan ruslar Gürcüstanı tərk edir, yerdə yaşlı ruslar qalırdı. Ancaq 2020-ci illərdə Gürcüstanda rus əhalisi artmağa başlayıb. Ukraynada hərbi əməliyyatlar başlayandan sonra ölkə Rusiyanın siyasi mühacirətinin mərkəzlərindən birinə çevrilib.

Qazaxıstanın əksər bölgələrində ruslar ikinci ən böyük milli komponentdir. Rus əhali daha çox Şərqi Qazaxıstanda (37,1%), Qaraqandada (36,5%), Pavlodarda (36,5%), Akmola (33,6%) vilayətlərində və Almatı şəhərində (27,5%) yaşayır. Bu vilayətlər Rusiya ərazisinə bitişikdir deyərək Qazaxıstan hökuməti bir gün oraların "yeni Donbas"a çevriləcəyindən çəkinir. Rusiyanın Dövlət Dumasında bəzən Qazaxıstanı acıq tutan şəxslər bu faktordan istifadə edərək Astanaya təhdid sovrur, təzyiq göstərir.

Prinsipcə, Moskvadan çox uzaqda olan Qırğız-

tanda rusların sayı az olmalı idi. Ancaq qırğızlar demiş-kən, "orustar" Qırğızstanda üçüncü ən böyük milli qrupdur. 2021-ci ilin əvvəlində onlar ölkə əhalisinin 5,14%-ni (341 351 nəfər) təşkil edib. Kreml bu əhali qrupunun rahatlığı üçün rus dilinə xüsusi status verilməsini tələb edir.

Görünür, Moskva Özbəkistanı digər respublikalardan fərqləndirib deyərək, bu ölkəyə daha çox rus əhali köçürüb. Bu gün Özbəkistanda 1 milyondan çox rusi-

992 rus yaşayır və bu, respublika əhalisinin 7,5%-ni təşkil edir. Əhalinin cəmi 8%-i özünü rus hesab etsə də, 40%-i rus dilini ana dili sayır. Belarusların 70%-i isə əsasən rus dilində danışır, yazır.

Ukraynadakı ruslarla bağlı məsələ isə tamam başqa müstəviyə keçib, rəqəmlər və münasibətlər çox

deyişib.

Beləliklə, Kreml bu ölkələrə təzyiq etmək üçün "rus icmasının sıxışdırılması" kimi kartı kozıra çevirə bilər.

Ancaq Rusiyada başlanmış antimiqrant kampaniyası tədricən həmin ölkələrdəki rusların sayını da minimuma endirəcək.

□ Araz ALTAYLI,
Musavat.com

Türkiyə və İran 10 illik müharibəyə hazırlaşır

Türkiyə və İran yaxın dövrdə yeni bir geosiyasi mübarizəyə başlayacaq. Bu barədə "Nəşri İnterest" (NI) nəşri yazıb. Nəşrin milli təhlükəsizlik üzrə departamentinin redaktoru, ABŞ hökumətinin müxtəlif qurumlarına xarici siyasətlə bağlı tövsiyələr verən Brandon Vayxert Konqresdəki respublikaçılar arasında Türkiyə-İran qarşılıqlı iddiaların müzakirə edildiyini qeyd edib. İddiyə görə, respublikaçı konqresmenlərin bəziləri Türkiyə və İran arasında yaxın dövrdə İraqda qarşılıqlı müharibəyə başlayacağını düşünürlər. Amerikalı siyasətçilər hesab edirlər ki, Türkiyə İraqda İranın təsir zonasını kəşfiyyat bacarıqları ilə azaldacaq və bu, qarşılıqlı 10 il ərzində Yaxın Şərqi şimalını yeni toqquşma meydanına çevirə bilər. ABŞ-da bu müharibənin qalibinin Türkiyə olacağı proqnozlaşdırılır.

Konqres kulislərindəki müzakirələr Türkiyənin Suriya və İraqda İranın əsas geostrateji rəqibinə çevrildiyi yönündədir. "Türkiyə son günlər Suriya hakimiyyətinin də dəstəyi ilə şimaldakı kürdləri (PYD/YPG terrorçuları-red) sıxışdırmağa çalışır, bu istiqamətdə hərbi əməliyyatları intensivləşdirib. İran bölgədəki kürd qruplaşmalarına dəstək vermir, çünki özü də kürd problemi ilə üz-üzədir. Lakin Tehran Türkiyənin bölgədəki hərbi əməliyyatlarının kürd qruplaşmaları məhdudlaşmayacağını, İraqda İranın dəstəklədiyi şiə millis qruplarının da hədəfə çevriləcəyini anlayır", - nəşr yazır.

Nəşr mənbələrinə istinadən qeyd edir ki, İraq Türkiyənin dəstəklədiyi qruplarla İranın dəstəklədiyi qruplar arasında qaynar münaqişə ocağına çevrilmək üzrədir. Konqres üzvlərinin hazırladığı hesabatlarda bir məqama xüsusilə diqqət çəkilir: "Son 20 ildə MİT İran masasını tamamilə dəyişdirdi. İran və Türkiyə arasında əməkdaşlıq bəyanatlarına baxmayaraq, arxa fonda geosiyasi rəqabət var. Türkiyə İraqdakı gücünü genişləndirməklə Tehranı 1979-2003-cü illəri əhatə edən "ölkə sərhədlərindən kənara çıxmaq" konseptinə qayıtmağa məcbur etmək istəyir. Lakin Türkiyə və İran arasındakı qarşılıqlı münaqişə Yaxın Şərqi hələ heç kimin qalib olmadığı İraqda şiddətlənərsə, Ankara qalib olacaq. Türkiyə İran daxilindəki müxalifləri belə dəstəkləyərək, Tehran rejimini çökdürməyə çalışacaq. Qarşılıqlı 10 il ərzində Yaxın Şərqi şimalında geosiyasi tarazlığı Türkiyə-İran qarşılıqlı mübarizəsi müəyyən edəcək".

Mirzəyandan təlaş: "Yolayrıcındaydıq: gücün önə çıxdığı indiki vaxtda..."

Bu gün Ermənistan unikal yol ayrıcındadır: zaman və məkan, ideoloji və dəyər mənalıdır. Dünyanın və ayrı-ayrı regionların müəkkəb və tez-tez gözlənilməz çağırışlarla və qeyri-müəyyənliklərlə üzləşdiyi, güc yolu ilə hökmranlıq axtarışının davam etdiyi indiki şəraitdə diplomatik cəhəddə dayanmaq döyüşçünün işi həyatı əhəmiyyət kəsb edir.

Musavat.com Axar.az-a istinadən xəbər verir ki, bu sözləri Ermənistan xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan BMT-yə üzv olmalarının 33-cü ildönümünü ilə bağlı qeyd edib.

"Dövlətimizin ətrafında dinc, təhlükəsiz və sabit mühit yaratmaq, həmin mühitdə iqtisadi inkişaf imkanlarını təmin etmək və beynəlxalq əməkdaşlığın müsbət gündəmini səmərəli şəkildə irəlilətdirmək üçün vacib şərtidir.

Missiyanı dərinlən dərk etmək, sarsılmaz fədakarlıq, tükenməz enerji, çeviklik, peşəkarlığı effektiv şəkildə birləşdirməklə bu yolu uğurla keçmək mümkündür", - o vurğulayıb.

Yazıcı Müşfiq Xanın oğlunun evdən qaçması, az sonra işə tapılması barədə məlumat vermişik. Olay haqda danışan təhsil eksperti Kamran Əsədov bildirib ki, bu hadisə cəmiyyətimiz üçün ciddi signal olmalıdır. Bəs səbəb?

“Uşaq məktubunda dərslərin onu sıxdığını, yorulduğunu və bu səbəbdən evdən ayrıldığını bildirib. Bu, təkə bir fərdin problemi deyil, ümumi təhsil sistemimizin uşaqlar üzərində yaratdığı təzyiqin nəticəsidir”, - **Kamran Əsədov** qeyd edib.

Ekspert bildirir ki, hazırkı təhsil sisteminə şagirdlərin həyatında balans yoxdur: “Onlar günlərinin böyük hissəsini dərs oxumağa, hazırlığa və imtahana hazırlaşmağa sərf edirlər. Uşaqlıq çağları, oyun, sərbəst zaman və sosiallaşma imkanları minimuma enib. Belə mühitdə böyüyən uşaqların psixoloji yorğunluq yaşaması, hətta özlerini çıxılmaz vəziyyətdə hiss edərək qaçmaq kimi radikal qərarlar verməsi təəccüblü deyil. Məsələn, təkə ali məktəblərə qəbulun çətinliyində deyil, həm də ümumi təhsil yanaşmamızdadır. Qəbul imtahanlarına hazırlıq sistemi şagirdlərə bilik qazandırmaqdan çox, test texnikasına öyrəşdirmək məqsədi daşıyır. Müxtəlif ölkələrin təhsil modellərində imtahan yükünün balanslı şəkildə paylandığını görmək mümkündür. Məsələn, Finlandiya və Estoniya kimi ölkələrdə imtahan sistemi uşaq psixologiyasına uyğun qurulub. Bizdə isə məktəb və hazırlıq prosesi şagirdləri bir yarı işi-rakı kimi formalaşdırır”.

K.Əsədovun fikrincə, problemin həlli üçün təhsil sisteminə ciddi dəyişikliklər edilməlidir: “Şagirdlərin asudə vaxtı və psixoloji rahatlığı nəzərə alınmalıdır. Məktəblərdə tədris yükü balanslaşdırılmalı, təcürübə və interaktiv metodlara üstünlük verilməlidir. Uşaqların psixoloji sağlamlığına xüsusi

diqqət yetirilməli, psixoloq xidməti effektiv olmalıdır. Qəbul imtahanlarının forması və məzmunu müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılmalıdır. Əks halda, təhsil sistemimizin təzyiqi altında böyüyən nəsil ya psixoloji sarsıntılar keçirəcək, ya da müxtəlif yollarla bu sistemdən qaçmağa çalışacaq”.

Təhsil eksperti haqlıdır? Psixoloqlar qeyd edir ki, uşaqlar gündəlik dərs proqramı, əlavə hazırlıqlar və qəbul imtahanlarının ağırlığı altında psixoloji yorğunluq yaşadıqda onlarda zamanla emosional tükenmə (burnout) sindromu yaranır. Nəticədə, uşaqlar özlerini çıxılmaz vəziyyətdə hiss edərək radikal qərarlar verməyə meyilli olurlar.

Sosiallaşma və oyun uşaqların psixoloji inkişafında mühüm rol oynayır. Lakin davamlı dərs yükü onların bu imkanlarını minimuma endirir. Sosial həyatın olmaması tənhalıq hissini artırır və uşaqlarda depressiya riskini yüksəldir. Bu vəziyyət davam etdikdə, qaçmaq və ya hər şeydən uzaqlaşmaq kimi reaksiyalar yaranır. Uşaqlar bəzən valideynlərin və cəmiyyətin onlardan gözlədiyi uğurları qarşılaya bilməyəcəklərindən qorxurlar. “Əgər yaxşı oxumasam, uğursuzam” düşüncəsi özünə-inanın azalmasına və dəyərliklik hissəsinə səbəb olur. Belə hallar nəticəsində uşaqlar problemədən qaçmaq, sakitlik tapmaq üçün evdən ayrılmağı bir çıxış yolu kimi görə bilərlər.

Psixoloqlar həmçinin bildirir ki, uzunmüddətli stres və emosional sıxıntı şagirdlərdə anksiyetə (narahatlıq) pozuntuları yarada bilər. Bu hal uşaqlarda

Uşaqları evdən soyudan səbəblər - valideynlər oxusun!

Psixoloqlar xəbərdar edir ki, dərs yükü psixoloji yorğunluğa və nəticədə məktəblilərin radikal qərarlar verməsinə səbəb olur

ani emosional reaksiyalara, məsələn, qaçmaq və ya gizlənmək istəklərinə gətirib çıxarır. Eyni zamanda psixoloji dəstək mexanizmlərinin olmaması problemi daha da dərinləşdirir.

Təhsil mütəxəssisi, sosioloq Elçin Əfəndi mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a açıqlamasında deyib: “Əgər yazıçının oğlunun evdən qaçma səbəbi həqiqətən də sırf dərsləri ilə bağlıdırsa və məktəbunda dərslərindən yorulduğu-

nu qeyd edirsə, bu, cəmiyyətimiz üçün ciddi bir problemdir, ciddi bir signaldır.

Son dövrlər şagirdlərin dərs yükünün həddindən artıq olması, qəbul imtahanlarında fənlərin çoxluğu məktəbliləri xüsusilə yuxarı siniflərdə təhsildən uzaqlaşdırır. Zarafat deyil, abituriyentlər 6-7 fəndən imtahan verirlər və bu fənlərin mövzuları onları yenidən ibtidai siniflərdən başlayaraq 11-ci sinifə qədər bütün dərslə-

ri təkrarlamağa məcbur edir. Bu proses şagirdlərə həm psixoloji, həm də intellektual baxımdan əlavə yük yaradır. Təsəvvür edin, 100 mindən çox abituriyent imtahan verir və onların hər biri bütün bu illərin proqramını əzbərləməyə çalışır. Halbuki qəbul imtahanlarının proqramı yalnız yuxarı sinifləri - məsələn, 10 və 11-ci siniflərin dərslərini əhatə etməlidir. Abituriyentlər bu iki ilin proqramına əsasən hazır-

laşmalıdırlar.

Eyni zamanda qəbul imtahanlarında fənlərin sayı da azaldılmalıdır. 6-7 fənn əvəzinə maksimum 3 fəndən imtahan götürülməsi daha məqsəduşundur.

Qəbul proqramına və formatına yenidən baxmaq vacibdir. Əks halda, belə qərarlar verilmədiyi müddətdə, uşaqlarda müxtəlif psixoloji problemlər ortaya çıxacaq. Çünki yeni nəsil əvvəlki nəsildən fərqlidir - onlar hər şeyi daha tez əldə etməyə çalışırlar və uğursuzluqla üzləşdikdə psixoloji təzyiq altına düşürlər.

Əgər bu məsələyə dair məktub varsa, mən Kamran Əsədovun fikirləri ilə razıyam və fikrimcə, yuxarıda qeyd etdiyim prinsiplər tətbiq edilməlidir. Yeni yuxarı siniflərin qəbul proqramı məktəb proqramı ilə uyğunlaşdırılmalıdır. Doğrudur, DİM kurikulumdan kənara çıxmır, lakin hər il proqramların və mövzuların hədsiz çoxluğu abituriyentlər üçün ağır yükə çevrilir.

Düşünürəm ki, bu məsələ hər iki qurum tərəfindən ciddi şəkildə nəzərdən keçirilməlidir”.

□ **Xalidə GƏRAY,** “Yeni Müsavat”

Sosial evlər layihəsi: 2025-in gözləntisi - MİDA-dan nə xəbər?

Natiq Cəfərli: “Sosial mənzillərlə bağlı insanların güvənə biləcəyi bir mexanizm yaradılmalıdır”

Ötən il sosial evlərə dair MİDA-nın təşkil etdiyi və mənzillərin fantastik sürətlə satılmasına görə ölkədə əjotaj doğuran layihənin bu il davam etdirilib-etdirilməyəcəyi maraq doğurur. Xatırladaq ki, minlərlə aztəminatlı və evsiz insan üçün mənzil əldə etməyin yeganə üsulunun mənzil dəlləlləri tərəfindən manipulyasiyaya məruz qoyulması ölkədə ictimai narazılıq doğurmuşdu.

Bu il necə olacaq, sosial mənzillərin sərfəli qiymətə satışı üzrə layihə həyata keçiriləcəkmi? Və həmin layihədən hansı gözləntilər var? Ekspertlərin fikrincə, müsabiqənin elektron formatda keçirilməsi və mənzillərin çox qısa vaxt ərzində satılması vətəndaşları qane edə bilməz. Satışa çıxarılan mənzillər bir neçə saniyə ərzində satılır. Bu səbəbdən bir çox vətəndaş dəfələrlə bu müsabiqədə iştirak etsə də, ev qazana bilmir. Onu da qeyd edək ki, bu sosial bir layihə olduğu üçün vətəndaşlar yalnız bir dəfə güzəştli şərtlərdən yararlanırlar.

MİDA-nın təyin etdiyi qiymətlər bir çox ailənin büdcəsinə uyğun hesab oluna bilər. Məsələn, müqayisə aparsaq, Yasamalda Şərifzadə küçəsində yerləşən mənzilin bir kvadratmetri 1500 manatdan başlayırsa, bu ərazidən 700-800 metr aralıda ASAN xidmətin arxasındakı MİDA-ya məxsus binalarda mənzillərin bir kvadratmetri 900 manatdan təklif olunur. Ancaq təbii ki, bu mənzillərin sahəsi digər evlərlə müqayisədə daha kiçik və yığcam olur. Bu mənzillərin

bu formada hazırlanması aztəminatlı kateqoriyaya aid olan vətəndaşlar üçün daha əlçatan olması ilə əlaqədardır. Hazırda Yasamal ərazisində iki otaqlı mənzillərin qiyməti 140 min manatdırsa, MİDA-da bu evlər 40-50 min manata təklif olunur.

Mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a danışan **iqtisadçı Natiq Cəfərli** deyir ki, narazılıq yaranan məsələlərdən biri insanların ora çıxış əldə etmək probleimidir.

“Ötən illərdə texniki xətlər oldu, bu məsələlərlə bağlı cənayyət araşdırmaları baş verdi. Faktiki olaraq prosesin özünə insanların güvənini azaldı. Çünki kifayət qədər insan sosial mənzillərə çıxış əldə etmək istəyir. Bir çoxlarının sənədlərlə buna haqqı çatır. Bu kateqoriyaya düşən azərbaycanlıların sayı çoxdur. İstər şəhid ailələri və qazilər, istərsə də gənc ailələr olsun. Təsnifat həddindən artıq genişdir deyə bir çox insan ora haqqı çatır, lakin iştirak edə bilmir. Ona görə də sosial mənzillərlə bağlı insanların güvənə biləcəyi bir mexanizm yaradılmalıdır. Canlı yayımda cəmiyyətdə hörmətli olan insanların nəzə-

rəti altında olan bir komissiyanın iştirakı ilə mənzillərin bölüşdürülməsi həyata keçirilə, mənə elə gəlir ki, daha doğru olar və insanlarda prosesə inam yaranar.

Digər problem ondan ibarətdir ki, sosial mənzillərə bu qədər böyük tələbatın olması ancaq Bakı şəhərinə aiddir. Bu isə ondan xəbər verir ki, regionlardan insanların paytaxta köçü dayanmır. Sosial mənzillərin istiqamətinin regionlara, böyük şəhərlərə - Gəncəyə, Mingəçevirə, Xankəndinə dəyişdirilməsinə ehtiyac var. Mənzillər orada satışa çıxarılsın və insanlar köçməyə sövq edilsin. Orada iş yerləri yaradılsın, tikinti sektoru canlansın. Bu da ciddi məsələlərdən biridir. Çünki sosial mənzil anlayışı an-

caq Bakıya şamil edilə bilməz. Bu, sosioloji və iqtisadi problemdir. Bunun həlli yollarından biri regionların inkişafı, oraya insanların geri dönüşünün təmin edilməsindən keçir. Bu, əjotajın azaldılmasına səbəb ola bilər.

Yeniliklərin olacağı ilə bağlı hələ məlumat yoxdur. Çox güman ki, bu günə qədər hansı sistem və yanaşma olubsa, bu il də həmin yanaşmanın tətbiq ediləcəyini görcək. Yeni qaydalar olsaydı, ictimaiyyətə öncədən məlumat verildirdi”.

İqtisadçı Eldəniz Əmirov deyir ki, sosial evlər bu gün mənzil bazarında olan qiymətlərlə müqayisədə daha əlverişlidir. Bu isə dövlət tərəfindən maliyyə vəsaitləri-

nin ayrılması şəraitində mümkündür: “Artan tələbin səviyyəsi və sosial evlərin həcmi arasında olan fərqlilik nəticə etibarilə bu tip evlər satışa çıxarılan zaman ən qısa vaxtda satılması ilə nəticələnir. Buna görə də evlərin tez satılıb qurtarması başa düşülür. Alan çoxdur, mənzil isə azdır. İstəklər qarşısında mənzil azdırsa, təbii olaraq bu zaman böyük bir fərqlilik mənzillərin daha tez satılmasına gətirib çıxaracaq. Hazırkı vəziyyətdə ipoteka həcmələrinin müəyyən qədər sosial mənzillərə yönəlməsi mümkündür. İpoteka kreditləri üçün ayrılan vəsaitin bir hissəsinin sosial evlərin tikintisinə istiqamətləndirilməsi tələbin

qarşılınması üçün müəyyən qədər ortaya nəticə qoya bilər. Lakin bu il hansısa gözləntim yoxdur. Çünki bu gün vəziyyət realıqı əks etdirmir”.

Qeyd edək ki, Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi (MİDA) ötən il dekabrın 6-da Sumqayıt və Lənkəran yaşayış komplekslərində ümumilikdə 544 mənzilin satışını həyata keçirdiyi zaman da böyük narazılıqlar yaranmışdı. Satış elektron qaydada, “Güzəştli Mənzil” sistemi vasitəsilə baş tutub. Lakin prosesdə bəzi vətəndaşlar sistemdə texniki problemlər yaşadıklarını və mənzil seçimində çətinliklərlə üzləşdiklərini bildiriblər. Bu, əsas narazılıqlara səbəb olub.

MİDA açıqlamasında qeyd edib ki, satışın bütün mərhələləri qanunvericiliyə uyğun keçirilib. Elektron kabinetə malik olan hər bir vətəndaşın seçimində bərabər hüquqlara malik olduğu vurğulanıb. Bununla belə, bəzi istifadəçilər sistemin yüklənmə problemləri səbəbindən ədalətsizlik olduğunu iddia ediblər. Narazılıqlar əsasən sistemin fəaliyyətindəki gecikmələr və seçim zamanı baş verən texniki problemlərlə əlaqədardır. Onu da nəzərə çatdırmaq ki, bu kimi narazılıqlar hər dəfə təkrarlanır.

Yada salaq ki, MİDA 2018-ci ilin sentyabrından bu yolla mənzil satışını həyata keçirir. 2022-ci ilin martında kənar şəxslərin qanunsuz müdaxiləsi aşkar edilmiş, satışın nəticələri ləğv olunmuş, həbslər həyata keçirilmişdi.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,** “Yeni Müsavat”

Dünya Bankı (DB) 2025-ci ildə Azərbaycanı iqtisadi artımı 2,7 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırır. Bankın proqnozlarına əsasən, ölkədə ÜDM-in artım tempi 2026-cı ildə 2,4 faizə, 2027-ci ildə 2,3 faizə, 2028-2029-cu illərdə isə 2,2 faizə qədər azalacaq. Nəticədə, 2025-2029-cu illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı orta hesabla ildə 2,4 faiz artacaq.

Bankın hesablamalarına görə, əsas yataqların (Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "Azəri-Çirraq-Günəşli" yataqlar bloku) köhnəlməsi səbəbindən neft hasilatı azalmağa davam edəcək, təbii qaz hasilatı ("Şahdəniz" yatağında) isə 2024-2025-ci illərdəki pik səviyyələrdən sonra sabitləşəcək. İqtisadiyyatın qeyri-resurs sektorları, əsasən xidmət və tikinti sektoru ildə 4 faiz səviyyəsində artım nümayiş etdirəcək. Tikinti sektoru, güman ki, dövlət investisiyalarına meyli olacaq.

Dünya Bankından bildirilib ki, iqtisadiyyatda dövlətin yüksək payı, maliyyə bazarının zəif inkişafı və kəfayət qədər insan kapitalının olmaması kimi əsas struktur məhdudiyyətləri aradan qaldırılarsa, ortamüddətli perspektivdə artım templəri sürətlənə bilər. Bunun üçün isə son vaxtlar qəbul edilmiş Rəqabət Məcəlləsi və maliyyə sektorunda normativ-hüquqi aktlarının səmərəli şəkildə həyata keçirilməsi lazımdır.

Dünya Bankının proqnozlarına görə, ölkənin xarici və fiskal vəziyyəti ortamüddətli perspektivdə dayanıqlı olaraq qalacaq, hərçənd karbohidrogen gəlirlərinin hasilat həcməsinə uyğun olaraq azalması səbəbindən profisitlərin azalacağı gözlənilir: "Eyni zamanda iqtisadi proqnozlar geosiyasi amillər, global iqtisadi dəyişikliklər və iqlim çağırışları da daxil olmaqla bir sıra risklərə məruz qalır".

Daha bir beynəlxalq maliyyə qurumu olan Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) 2025-ci ildə Azərbaycanda sabit artım proqnozlaşdırır. Bankın proqnozlarına görə, 2025-ci ildə Azərbaycanın ÜDM artımı 3 faizə, 2026-cı ildə isə 2,5 faizə qədər yavaşlayacaq. Bununla belə, ölkənin iqtisadi perspektivi neft və qaz qiymətlərindəki dəyişikliklərə, eləcə də regional geosiyasi proseslərə qarşı yüksək dərəcədə həssas olaraq qalır.

AYİB-də hesab edilir ki, ortamüddətli dövrdə Azərbaycan Çini və Mərkə-

Azərbaycan haqda iki proqnoz: biri nikbin, biri... - şərh

Ölkənin qeyri-enerji sektoruna investisiya axınını təmin etmək üçün kompleks islahatlara gedilməlidir

zi Asiyani Avropa ilə birləşdirən Transxəzər Nəqliyyat Dəhlizi (Orta dəhliz) vasitəsilə artan ticarətdən faydalana bilər. Bundan əlavə, infrastruktur, kənd təsərrüfatı və müdafiə sahələrinə yönəldilən dövlət investisiyalarının dəstəyi ilə ictimai istehlakın artacağı proqnozlaşdırılır.

Xatırladaq ki, Azərbaycan İqtisadiyyat Nazirliyi 2025-cü ildə ölkədə 3,5 faizlik, Mərkəzi Bank isə 3,3 faizlik iqtisadi artım proqnozlaşdırıblar. S&P Global Beynəlxalq reyting agentliyi 2025-2026-cı illərdə Azərbaycanda iqtisadi artımın orta hesabla illik 2 faiz, Fitch Rating - 2025-ci ildə 3 faiz və 2026-cı ildə 2,4 faiz, Moody's illik 2,5 faiz, Niderlandın ING bankı isə 2025-ci ildə 2,6 faiz, gələn il 2,8 faiz təşkil edəcəyini gözləyir.

Dövlət Statistika Komitəsinin açıqladığı məlumata görə, 2025-ci ilin yanvar ayında Azərbaycanda 9 milyard 430,2 milyon manatlıq və ya əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 0,9 faiz az ümumi daxili məhsul istehsal olunub. İqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda əlavə dəyər 4,0 faiz azalıb, qeyri neft-qaz sektorunda isə 1,0 faiz artıb.

ÜDM istehsalının 39,9 faizi sənaye, 10,3 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 7,1 faizi nəqliyyat və

anbar təsərrüfatı, 4,2 faizi tikinti, 3,1 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 2,0 faizi turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə, 1,9 faizi informasiya və rabitə sahələrinin, 20,7 faizi digər sahələrin payına düşüb, məhsula və idxala xalis vergilər ÜDM-in 10,8 faizini təşkil edib.

Xatırladaq ki, 2024-cü ilin yanvarında Azərbaycanda 5 faizlik ÜDM artımı qeydə alınmışdı. Qeyd olunan dövrdə neft-qaz sektorunda 2,6 faiz azalmaya qarşı, qeyri-neft-qaz sektorunda 12,3 faiz artım olmuşdu. Bu isə o deməkdir ki, bu ilin yanvarında neft-qaz sektorunda azalma 1,5 dəfəyə yaxın sürətlənib, qeyri-neft-qaz sektorunda artım isə 12 dəfədən çox yavaşayıb.

ÜDM-in strukturunda ən böyük paya malik olan sənaye sektorunda bu il istehsalın azalması 2,6 faiz təşkil edib. Ötən ilin eyni dövründə göstərici -1,5 faiz idi. Sənayenin strukturunda mədənçixarma sənayesi ötən il 66,6 faiz, bu il isə 61 faiz təşkil edib. Ötən il mədənçixarma sənayesində istehsalın ümumi dəyəri 3,4 milyard manat olmaqla, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 2,3 faiz azalmışdı. Bu zaman sahənin əsas məhsulu olan əmtəəlik neft hasilatı 2,5 milyon ton, əmtə-

əlik təbii qaz hasilatı isə 3,3 milyard kub metr təşkil etmişdi. Əmtəəlik neft hasilatı əvvəlki ilin müvafiq ayı ilə müqayisədə 8,3 faiz azalmış, əmtəəlik qaz hasilatı isə 4,2 faiz artmışdı.

2025-ci ilin yanvarında isə mədənçixarma sənayesində istehsalın ümumi dəyəri 3,3 milyard manat olmaqla, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 5,0 faiz azalıb. Sahənin əsas məhsulu olan əmtəəlik neft hasilatı 2,3 milyon ton, əmtəəlik təbii qaz hasilatı isə 3,1 milyard kub metr təşkil edib. Əmtəəlik neft hasilatı 2024-cü ilin müvafiq ayı ilə müqayisədə 6,6 faiz, əmtəəlik qaz hasilatı isə 4,8 faiz azalıb.

Beləliklə, aydın olur ki, bu il neftlə yanaşı, qaz hasilatında da azalma qeydə alınıb. Qaz hasilatındakı azalma "Şahdəniz" yatağında hasilatın 10 günə yaxın dayanması ilə bağlıdır. Belə ki, yanvarın 10-da yatağın işlənməsi layihəsinin operatoru BP-Azərbaycan şirkəti "Şahdəniz Alfa" platformasından Səngəçal terminalına kondensatın nəqli üçün nəzərdə tutulmuş boru kəmərinə texniki nasazlıq barədə məlumat verib. Problemi mümkün qədər tez həll etmək üçün platformanın fəaliyyəti müvəqqəti olaraq dayandırılıb.

Yanvarın 18-də axşam kondensat boru kəmərinə

yarlanmış problem tam aradan qaldırıldıqdan sonra "BP-Azərbaycan" şirkəti "Şahdəniz Alfa" platformasından hasilatı bərpa edib.

Platformada hasilatın dayanması "Şahdəniz"dən hasilatın illik ifadədə 400 milyon kubmetr azalmasına səbəb olub. Bu isə ölkə üzrə ÜDM artımında 0,9 faizlik azalmanın başlıca səbəblərindən biridir.

Qeyd edək ki, neft-qaz sektorunda hasilatın azalması Azərbaycan hökumətinin proqnozlarında da ək-

həcmi isə 54,8 faiz az olub.

Xatırladaq ki, 2024-cü ilin yanvar ayında ölkənin iqtisadi və sosial sahələrinin inkişafı üçün bütün maliyyə mənbələrindən əsas kapitalla 1 milyard 553,0 milyon manat və ya 2023-cü ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 37,4 faiz çox vəsait yönəldilmişdir. Bu zaman neft-qaz sektoruna yatırılmış investisiyaların həcmi 44,5 faiz, qeyri neft-qaz sektoruna yönəldilən vəsaitin həcmi isə 34,1 faiz artmışdı.

Göründüyü kimi, bu ilin yanvarında qeyri-neft-qaz sektoruna yatırımlarda azalma 2 dəfədən də çoxdur. Bu isə yaxın və davamlı olarsa, ortamüddətli dövrdə iqtisadi artıma nail olunmasını mümkünsüz hala gətirə bilər. Belə ki, ABŞ-da Donald Trampın hakimiyyətə gəlişi ilə dünya neft bazarında böyük təlatümlər yaşanmaqdadır. Xüsusilə Trampın Venesuela neftinin bazara qayıtması üçün bu ölkəyə Bayden administrasiyasının tətbiq etdiyi sanksiyaları aradan qaldırmaq planları neft bazarı üçün çox təhlükəli perspektivlər vəd edir. Analitiklərə görə, Venesuelanın neft ixracını həttə 50 faiz həddində bərpa etməsi dünya bazarında qiymətləri 55 dollardan da aşağı sala bilər. Bu isə dövlət büdcəsini neftin 70 dollarlıq qiyməti ilə hesablayan Azərbaycan üçün yalnız iqtisadi azalma deyil, həm də büdcə proqnozlarına əməl olunması sahəsində böyük problemlər yarada bilər.

Dünya bazarında neft qiymətlərinin kəskin azalması baş verərsə, Azərbaycan hökumətinin yaranaçaq çağırışlara hansısa cavab tədbirləri hazırlayıb-hazırlamadığı məlum deyil: hər halda, bu barədə hansısa açıqlama verilməyib. Lakin ekspertlərə görə, hökumət vaxt itirmədən ölkənin qeyri-enerji sektoruna investisiya axınını təmin etmək üçün çox ciddi və kompleks islahatlara getməli, sözün həqiqi mənasında, açılım etməlidir. Əks halda, 2015-2016-cı illərdəki kimi böhrandan qaçmaq mümkün olmayacaq.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

ABŞ-in yeni prezidenti Donald Trampın səlahiyyətlərinin icrasına başlayandan dərhal sonra bu ölkədən çıxarılmalı olan miqrantların siyahısında 709 Azərbaycan vətəndaşının olduğu da bildirildi. Xarici mətbuatın yazdığına görə, artıq bir sıra Asiya və Latın Amerikası ölkələrindən olan miqrantlar əvvəlcə Kaliforniyadan Kosta-Rikaya deportasiya edilib, oradan isə öz ölkələrinə göndərilib. Amerika arzuları püç olanlar arasında 7 Özbəkistan vətəndaşı da var.

Xatırladaq ki, Tramp administrasiyasının qanunsuz miqrantların ölkə daxilindəki hərbi obyektlərdə yerləşdirilməsi barədə planı var. Məlumatla görə, yerləşdirmə Texasdakı Fort Bliss hərbi bazasından başlaya bilər. Baza əsasında yaradılan deportasiya mərkəzi 10 minə qədər qeyri-qanuni immiqrantı qəbul edə biləcək. Daha sonra onlar deportasiya olunacaqlar. Bildirilib ki, qeyri-qanuni mühacirlər üçün bu cür mərkəzlər 10-dan çox ştatda təşkil edilə bilər.

ABŞ-da yaşayan ictimai fəal Zaur Bayramlı "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, hansı ölkənin neçə vətəndaşının deportasiya ediləcəyi qeyri-müəyyəndir. Onun sözlərinə görə, indiki mərhələdə bu rəqəmi müəyyən etmək mümkün deyil: "Konkret olaraq kimlərin deportasiya ediləcəyini ABŞ-ın və Azərbaycanın müvafiq qurumları bilirlər. Bu çox çətin məsələdir. Hətta Meksikadan keçənlər belə etiraf etmirlər. Şəxsən mən bu qərarı dəstəkləyirəm, çünki bizi, yeni "Greenkar"la gələnləri ən azı 1 il təhlükəsizlik süzgəcindən keçirdilər. Amma Meksikadan qaçaq keçənlər, misal üçün, Əfqanıstanda yüzrlə insanı öldürən terrorçu olsalar belə, əllərini-qollarını sal-

layaraq rahat şəkildə ABŞ-a girə bilirlər. Deportasiya qərarının viza ilə gələnlərlə əlaqəsi yoxdur. Bu, yalnız ölkəyə qeyri-qanuni yollarla girənlərə aiddir. ABŞ-da təxminən 12-15 milyon qeyri-qanuni miqrant var. Tramp demir ki, ABŞ-a heç kim gəlməsin. Deyir ki, gələnlər qanuni yolla gəlsinlər və ABŞ-a fayda verəcək insanlar olsunlar. Böyük dövlət olmaq o demək deyil ki, hər gələn qanunsuz yolla qəbul edilməlidir. Trampı başqa məsələlərdə dəstəkləməsəm də, miqrasiya siyasətini tam dəstəkləyirəm. Hamının əvəzindən danışa bilmərəm. Amma azərbaycanlıların çoxu Trampa səs verir".

Florida ştatının Mayami şəhərində yaşayan Fərid Rəhimli "Yeni Müsavat"a açıqlamasında vurğuladı ki, qeyri-qanuni miqrantların yerini müəyyən etmək asan məsələ deyil. O, qeyd etdi ki, qeyri-rəsmi rəqəmlərə görə, ABŞ-da 20 milyon qeyri-qanuni miqrant yaşayır: "Son 3-4 ildə qeyri-qanuni miqrantların sayı artıb. ABŞ-da mütəmadi olaraq miqrantların deportasiyası həyata keçirilir. Barak Obama prezident seçildikdən sonrakı 2 ay ərzində indiki dövrə müqayisədə daha çox miqrant deportasiya edilmişdi. O ki qaldı həmyerlilərimizə, onlarla bağlı xüsusi

ABŞ-dan ölkəmizə deportasiya edilən varmı? - o qərardan sonra...

Amerikada yaşayan azərbaycanlılar son vəziyyətlə bağlı danışdılar: "Əsasən o adamlar çıxarılır ki..."

ciddi vəziyyət yoxdur. Qeyri-qanuni miqrantların qeydiyyatını aparmaq çox çətindir. Onları tapmaq asan deyil. Qapı-qapı düşüb axtararı deyillər ki?! Prosesi geniş şəkildə aparmaq üçün milyardlarla vəsait xərclənməlidir. Tramp prezident seçildikdən sonra fevralın 21-nə kimi 37,660 nəfər deportasiya olunub. Amma Cozef Baydenin vaxtında hər ay orta hesabla 57 min nəfər deportasiya olunurdu. Təxmini hesablama aparsaq, məsələn, ölkədən 5 milyon miqrant çıxarılmalıdırsa, günə 1200 miqrant deportasiya olunsaydı, bunun üçün 9 il vaxt lazımdır. Trampın prezidentlik müddəti isə 4 ildir. Ən yaxşı halda, növbəti dəfə də seçilsə, 8 il vaxtı var. ABŞ-dan əsasən kriminal keçmiş olanlar deportasiya olunur. Eyni zamanda ölkəyə qeyri-qanuni yolla daxil olanlar özünü siyasi mühacir kimi təqdim edir. Bu kateqoriyadan olan şəxslərə müvafiq deportasiya edilir. Trampın

həqiqətən siyasi qaçqın olduqlarını sübut edə bilməyənlərin deportasiya edilməsinə qərar verir. Bir sözlə, kriminal keçmiş olanlar, müsahibə gününü ötürənlər, müvafiq sənədləri toplaya bilməyənlər deportasiya edilir.

Trampın əsas hədəfi cənubi amerikalı kriminal qruplaşma üzvlərini müəyyən edib, onları ölkədən çıxarmaqdır. Hazırda ABŞ-da 3,5 milyon legal miqrantın müsahibəyə çağırılacağı gözlənilir. Onların 35 faizi müsahibəyə getməyib. İlk mərhələdə deportasiya olunanlar müsahibədə iştirak etməyən 1,2 milyon nəfər olacaq. Onların arasında azərbaycanlılar da, çinlilər də, başqa millətlərdən olanlar da var".

□ Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Müsavat"

Ötən həftə Ukrayna problemi ilə bağlı iki mühüm xəbər oldu. Birincisi, deyildi ki, ölkə parlamenti - Ali Rada prezident Volodimir Zelenskinin hakimiyyətinin legitimliyi məsələsini həll edib, qərar qəbul edib ki, hərbi vəziyyət qalanaqədər indiki prezident və onun hakimiyyəti legitim sayılacaq.

Hüseynbala SƏLİMOV

Daha bir siyasi hadisə, Zelenskinin ABŞ-a səfəri haqda nəse deməyəcəyik, çünki əvvəlcədən onun prosesi kardinal şəkildə dəyişəcəyinə ümidimiz yox idi və bu, təsdiqləndi - nəinki anlaşma olmadı, hətta gərgin görüşdən sonra Tramp komandasına Kiyevə hərbi-texniki yardımını dayandırmaq imkanlarını araşdırmağı tapşırı.

Səbəbi də budur ki, proses artıq deformasiya olunubdur, dialoqlar Kiyevin iştirakı olmadan keçirilir və bunun özü ilk böyük güzəstdir.

Üstəlik, Vaşinqtonun həttə "minerallar haqda müqavilə"nin əvəzində belə Ukray-

naya ciddi təhlükəsizlik təminatı vermək niyyəti yoxdur, o, bu yükü ən yaxşı halda Avropaya ünvanlamaq istəyir. Avropa ölkələri Kiyevi müdafiə edir, amma istirahət günü baş tutan London sammiti də həlledici dönüş adlanmaqdan hələ uzadıq.

Odur ki, başlayaq birincidən. Gizlətmirik ki, bizim də Zelenskiyə elə bir simpatiyamız yoxdur, çünki şou əhlini heç vaxt sevməmişik, Ukrayna prezidenti isə hazırda da "KVN"çiye daha çox bənzəyir, nəinki müharibə aparan ölkənin liderinə!

Əlbəttə, biz də müəyyən mənada sovet adamı olmuşuq, gəncliyimiz sovetin dövründə keçibdir və bəlkə də bunun təsəvvürümüzdəki siyasi obrazlara da təsiri var. Bütün hallarda, üç ildir Rusiya ilə müharibə aparan Ukraynanın liderini daha çox Fidel Kastro və yaxud Yasir Ərəfat kimi təsəvvür edərdik.

Bir daha deyirik: bəlkə də bu, sovet təsəvvürlərindən qalma bir şeydir, axı tanınmış filosof A.Zinoviyev sovet ada-

Professor Fukuyama indi nə deyərdi?..

minı xüsusi, orijinal sosial tip kimi müəyyənləşdirmişdi!..

O ki qaldı legitimlik məsələsinə, dəfələrlə yazmışıq ki, indi Ukraynaya milli qurtuluş heç vaxt sevməmişik, Ukrayna prezidenti isə hazırda da "KVN"çiye daha çox bənzəyir, nəinki müharibə aparan ölkənin liderinə!

Əlbəttə, biz də müəyyən mənada sovet adamı olmuşuq, gəncliyimiz sovetin dövründə keçibdir və bəlkə də bunun təsəvvürümüzdəki siyasi obrazlara da təsiri var.

Bütün hallarda, üç ildir Rusiya ilə müharibə aparan Ukraynanın liderini daha çox Fidel Kastro və yaxud Yasir Ərəfat kimi təsəvvür edərdik. Bir daha deyirik: bəlkə də bu, sovet təsəvvürlərindən qalma bir şeydir, axı tanınmış filosof A.Zinoviyev sovet adami

minı xüsusi, orijinal sosial tip kimi müəyyənləşdirmişdi!.. O ki qaldı legitimlik məsələsinə, dəfələrlə yazmışıq ki, indi Ukraynaya milli qurtuluş heç vaxt sevməmişik, Ukrayna prezidenti isə hazırda da "KVN"çiye daha çox bənzəyir, nəinki müharibə aparan ölkənin liderinə!

Əlbəttə, biz də müəyyən mənada sovet adamı olmuşuq, gəncliyimiz sovetin dövründə keçibdir və bəlkə də bunun təsəvvürümüzdəki siyasi obrazlara da təsiri var. Bütün hallarda, üç ildir Rusiya ilə müharibə aparan Ukraynanın liderini daha çox Fidel Kastro və yaxud Yasir Ərəfat kimi təsəvvür edərdik.

Bir daha deyirik: bəlkə də bu, sovet təsəvvürlərindən qalma bir şeydir, axı tanınmış filosof A.Zinoviyev sovet adami

zəst yeri qoyur: demir onun bütün əraziləri qaytarılmalıdır, bildirir ki, ABŞ bu ölkənin mümkün qədər daha çox ərazisinin qaytarılmasına cəhd edəcək - bəli, "bütün ərazilərin "yox, "mümkün qədər daha çox ərazinin!"..

Məsələ ondadır ki, ABŞ prezidenti bu höqqatları tək ona görə çıxarmır ki, Rusiya-ya loyaldır, onunla "bazarlaşmağa" meyllidir, yox, bunun başqa səbəbləri də var.

Birincisi, Trampın Zelenski ilə şəxsi problemləri də var. Bir neçə il bundan əvvəl o, Ukrayna prezidentindən keçmiş prezident Co Baydenin oğluna qarşı kompromatlar istəmişdi, amma bunu ala bilməmişdi.

İkincisi, Tramp global liberalizm erasını bitirmək, onu pan-amerikanizmlə

əvəz etmək istəyir. Burada yadıma amerikalı politoloq Frensis Fukuyamanın məşhur "Tarixin sonu?" məqaləsi düşür.

Fukuyama həmin məqaləni sonradan nəinki politoloji, hətta sosio-kulturoloji konsepsiyaya çevirdi. O vaxt deyilirdi ki, professor, liberal dəyərlərin, xüsusən də Qərbin tam və qəti qələbəsinədən danışmağa tələsməyin, hələ heç də hər şey bitməyib, Dünya, bəşəriyyət hələ çox təhdidlər yaşayacaq!

Professor Fukuyama hələ dünyasını dəyişməyib və yaşının müdrik çağındadır. Ona görə də çox, olduqca maraqlıdır: görə, o, Trampın indiki fokuslarını necə yozardı? Bunlar nədir? Ötücü epizod, yoxsa ciddi və geridönməz tendensiya?

Ukraynanın taleyində kritik həftə - ABŞ meydandan çəkilsə...

Ekspertlərə görə, Kiyev artıq Vaşinqtonun maliyyə və hərbi yardımını unutmaldır; Zelenskinin hakimiyyətdən gedişi isə...

Martın 2-də Londonda Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenskinin iştirakı ilə Avropa liderlərinin görüşü keçirilib. Bu, fevralın sonuncu günü Ağ Evdə ABŞ və Ukrayna prezidentləri arasındakı gərgin görüşdən, Ukraynanın təbii sərvətləri ilə bağlı hazırlanmış sazişin imzalanması ləğv edildəndən sonra yaranmış xoşagəlməz durumdan ilk ciddi çıxış cəhdi idi. Görüşdə Avropanın Ukraynaya hansı zamanətləri verə biləcəyi müzakirə edilib. Martın 6-da isə Ukrayna ilə bağlı Avropa İttifaqı liderlərinin fövqəladə sammiti nəzərdə tutulub.

“Görüşün məqsədi Ukraynaya dəstəyi gücləndirmək və Avropa Komissiyasına genişmiqyaslı birgə maliyyələşdirməni tez bir zamanda başlatmaq üçün mandat verməkdir, çünki təhlükəsizliyimiz təhlükə altındadır. Sammit çox əhəmiyyətlidir. Bu külli miqdarda maliyyə çox güman ki, yüz milyardlarla avro təşkil edəcək”. Bunu Fransa prezidenti Emmanuel Makron sammitin detalları barədə danışarkən deyib. O qeyd edib ki, orada Avropa müdafiə arxitekturasının qurulması ilə bağlı kritik məsələnin həlli gözlənilir. O, Fransanın, eləcə də Avropanın Ukraynaya yardımlarının davamlı olacağını qeyd edib.

Öz növbəsində Britaniyanın baş naziri Kir Starmer bildirib ki, London və Paris Kiyevlə Ukrayna münaqişəsinin başa çatdırılması planı üzərində çalışacaq. Starmer deyib ki, daha sonra bu plan Vaşinqtonla müzakirə olunacaq. Onun sözlərinə görə, London

Trump-Zelenski ziddiyyətindən necə istifadə edəcək? Ukrayna müharibəsi yeni fazayamı keçir?

Politoloq Elxan Şahinoğlu “Yeni Müsavat”-a bildirib ki, Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula von der Leyen Londonda Ukrayna ilə bağlı sammitdə təcili olaraq Avropanı yenidən silahlandırmaq məcburiyyətində olduqlarını deyib: “Lakin məlumdur ki, bu sözləri illərdir eşidirik, ortada isə hərəkət yoxdur. Krimin ilhəqından 11 il, Rusiyanın Ukraynanın şərqiə hərbi müdaxiləsindən sonra isə 3 ildən çox vaxt keçib və bu müddətdə Avropanın bir çox lideri, o cümlədən NATO və Avropa İttifaqı rəhbərləri elə hey “təcili silahlanmalıyıq” deyirlər. Donald Trampı bəyənməsək belə, o hələ ötən prezidentlik müddətində Avropa dövlətlərindən hərbi xərclərini artırmadığı tələb etmişdi. Polşadan başqa digər Avropa dövlətləri Trampın sözlərini qulaqardına vurdular, düşündülər ki, Avropanın təhlükəsizlik yükünü əvvəlki ABŞ daşımaqda davam edəcək. Tramp bu dəfə açıq deyib ki, başınızın çarəsinə baxın. Avropa ölkələrinin təcili silahlanması zaman alacaq, buna qədər isə Rusiya işğalı genişləndirməyə çalışacaq, Ağ Evdəki qalmaqaldan

sonra ABŞ Ukraynaya maliyyə və hərbi dəstək verməyəcək. Bu halda yeganə alternativ Avropa ölkələrinin ABŞ-dan pulunu ödəmək şərti ilə silah və hərbi texnika alıb onu Ukraynaya təhvil verməsidir. Pulgir Tramp buna razılaşacaq. Rusiya Prezidenti Vladimir Putin isə Ağ Evdə Tramp-Zelenski qovğasından öz məqsədləri üçün istifadə etməyə çalışacaq, ilk əvvəl Rusiya ordusu cəbhə bölgəsində irəliləməyə çalışacaq. İkincisi, Putin Trampa yaxın müddətdə görüşməyə çalışacaq. Doğrudur, Putin Zelenskinin gününə düşməmək üçün görüşün üçüncü ölkədə və qapalı keçirilməsini tələb edəcək”.

Politoloq qeyd etdi ki, artıq Ukrayna ABŞ-ın maliyyə və hərbi yardımını unutmaldır: “Ukrayna ancaq öz gücünə arxalanmalıdır. Bəlkə də resurslar barədə Ağ Evdə sazişin imzalanması Ukraynanın xeyrinə oldu. Tramp həmin sazişlə Ukraynanın resurslarını ələ keçirmək istəyirdi. Buna baxmayaraq, Zelenski ABŞ-ın borcu ilə bağlı nəsə etməlidir. Əlbəttə, bu, Trampın iddia etdiyi kimi 350 milyard dollar deyil. Hər halda, borcun 100 milyard dollar civarında olduğu bildirilir. Kiyev bu borcu mü-

Vadim Skibitski

“Rusiyanın planı bütün ölkəni işğal etməkdir” - ukraynalı general

Rusiyanın 2025-ci il üçün planlarına Ukraynanın Donetsk və Luqansk vilayətlərinin bütün ərazisini ələ keçirmək və əvvəllər işğal olunmuş ərazilərə nəzarəti saxlamaq daxildir. Ukrayna Müdafiə Nazirliyinin Hərbi İnkişaf İdarəsinin rəis müavini general-mayor Vadim Skibitski məlumat verib.

General deyib ki, Rusiya rəhbərliyi müharibə ilə bağlı planlarına daim düzəlişlər edir, amma strateji məqsəd eyni olaraq qalır - Ukrayna üzərində tam işğal və nəzarət. “Ruslar artıq öz sənədlərində qeyd ediblər ki, Ukrayna və ümumilikdə Ukrayna rəhbərliyi neytral və ya rusiyayönü olmalıdır”, - Skibitski vurğulayıb. 2025-ci il üçün planlara gəlincə, ukraynalı general vurğulayıb: “Bu gün Rusiyanın qarşıya qoyduğu əsas məqsəd Donetsk və Luqansk vilayətlərinin bütün ərazisini ələ keçirmək, “xüsusi hərbi əməliyyat” çərçivəsində Kremlin tapşırıqlarını yerinə yetirmək, ələ keçirilən ərazilərə nəzarəti saxlamaqdır”.

Zelenski Trampa görüşə hazırdır

Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski amerikalı həmkarı Donald Trampa görüşməyə və real problemləri həll etməyə hazır olduğunu bildirib. Bu barədə “Bloomberg” məlumat yayıb. “Vaşinqton konstruktiv dialoq üçün, real problemləri həll etmək, ciddi məsələlər, qararlı addımlar və cavablar üçün hazırdsam, mən gələcəyəm”, - Zelenski bildirib.

haribədən sonra hissə-hissə qaytarmalı olacaq. Kiyev indidən bunun mexanizmini düşünməlidir”.

E.Şahinoğlunun sözləri

görsə, Ağ Ev Zelenskinin

istefasını istəmə də, indiki

şərtlər altında bu mümkün

deyil:

“Doğrudur, Volodimir

Zelenskinin səlahiyyət müd-

dəti ötən ilin mayında bitib.

Ancaq Ukraynada müharibə

gedir, belə vəziyyətdə seçki

keçirmək mümkün deyil. Onu

da nəzərə almaq lazımdır ki,

Trampın Zelenskiyə təzyiqi

ikincinin Ukraynada reytingini

artırıb. Yeni seçki keçirilsə belə,

Zelenskinin yenidən qələbə

çalma ehtimalı yüksəkdir.

Zelenski gələcək seçkidə

məğlub olsa belə, onu əvəz

edəcək şəxs Rusiyanın şərtlə-

rini qəbul etməyəcək”.

Ekspert hesab edir ki,

Avropa da Ağ Evdəki qovğa-

dan dər çıxarmağa çalışa-

caq. Hamıya aydın oldu ki,

Trampın Ağ Evdə olduğu

müddətdə Avropa ilə ABŞ

arasında məsafə daha da

uzanacaq, NATO-nun birliyi

zəifləyəcək:

“Avropa ölkələri

təhlükəsizliyə xərclərini artır-

malı olacaqlar. Avropa ölkələri

nin büdcələrini daha çox sosial

problemlərin həllinə yön-

ətləmək, təhlükəsizlik məsələ-

lərini isə Amerikaya yükləmək

dövrü bitdi. Ağ Evdəki qovğanı

gördükdən sonra Azərbaycanın

da Tramp administrasiya-

sından uzaq olması faydalıdır”.

Siyasi şərhçi Aydın Qu-

liyev isə bildirdi ki, Ze-

lenskinin hakimiyyətdən

gedişi azı 12 Avropa lideri-

nin də məhvi olacaq:

“Ağ evdə” və ya bir məşhur dünya

qəzetinin yazdığı kimi, “Sava-

şın evində” baş vermiş davalı

müzakirədən sonra belə fikir

var ki, Tramp var qüvvəsi ilə

Zelenskinin hakimiyyətdən

getməsinə, hətta devrilməsinə

çalışacaq... Tramp-Ze-

lenski görüşündən saatlar

sonra bu variantın mümkün-

lüyünü qeyd etmişəm. Lakin

Zelenskinin gedişindən sonra

(istefadan, sui-qəsdən və ya

başqa səbəbdən) Avropanın

liderləri - Polşa, Almaniya,

Fransa, Hollandiya, İspaniya,

Belçika, Litva, Latviya, Esto-

niya, Britaniya, Finlandiya,

NATO liderləri, azı 12 lider öz-

ləri ilə bağlı nələrin baş verə

biləcəyini elə bilirsiz düşün-

mürlər? Əsla... Tramp onları

da devirəcək? Ya onlar Ze-

lenskinin devrilməsini sakitcə

seyr edəcəklər? Zelenskinin

onların özləri üçün də “ölüm,

ya qalım” şansı olduğunu mə-

gər bilmirlər? Təbii ki, bilirlər.

Dünən isə Ukrayna prezi-

denti Volodimir Zelenski de-

yib ki, onu dövlət başçısı kimi

əvəzləmək, eləcə də müm-

kün seçkilərdə iştirakının qar-

şısını almaq heç də asan ol-

mayacaq. Halbuki bundan

əvvəl Zelenski “Fox News” te-

lekanalına müsahibəsində Ağ

Evde ABŞ prezidenti Donald

Trampa mübahisədən sonra

istefa verib-verməyəcəyi su-

alına birbaşa cavab vermə-

mişdi.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**

“Yeni Müsavat”

Mübarək Ramazan ayını yaşayırıq. Oruculuq mətəm ayı sayılmasa da, Ramazanda adətən Azərbaycanca toy şənlikləri keçirilmir. Halbuki buna heç bir dini qadağa yoxdur. Ramazanda toy-ni-şan etmək olarmı və hansı tövsiyələr var? Qeyd edək ki, bir sıra müsəlman ölkələrində Ramazan ayında toylar keçirilsə də, bu, ölkələrin mədəniyyəti, dini dəyərləri və ictimai baxışlarına görə fərqlənir.

Misal üçün, Türkiyədə Ramazanda toylar nadir hallarda keçirilsə də, bəzi ailələr iftardan sonra məhdud çərçivədə toy məclisləri təşkil edir. Lakin böyük və səssizliyi mərasimlərə üstünlük verilmir. Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Səudiyyə Ərəbistanı, Qətərdə oruculuqda toy etmək qeyri-adi haldır, çünki bu ay ibadət və oruc tutmağa həsr olunur. Lakin bəzən ailəvi məclislər təşkil edilə bilər. Misir, Mərakeş, Tunisdə də toylar əsasən Ramazandan sonraya saxlanılır, amma bəzi ailələr iftardan sonra sadə şəkildə toy edə bilirlər.

Pakistan, Hindistan, Banqladeşdə toylar əsasən Ramazan ayına planlaşdırılır, çünki insanlar daha çox dini fəaliyyətlərə üstünlük verirlər. Ümumilikdə isə insanların oruc tutması, Ramazanın dini mahiyyəti və iftar saatına qədər qonaqların rahat iştirak edə bilməməsi toyların sayını azaldır. Bir sözlə, Ramazan ayında toy edənlər azdır və adətən belə mərasimlər daha sakit, iftardan sonra və kiçik miqyasda keçirilir. Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən şadlıq evləri və restoranlarla əlaqə saxlayıb toyla bağlı sifariş alıb-almadıqlarını soruşduq. Şadlıq evlərinin bir qismi, ümumiyyətlə, cavab vermədi, bəziləri isə bildirdi ki, Ramazan ayında demək olar ki, sifariş almayıblar. Yalnız bir-iki

ad günü və nişan üçün sifariş qəbul ediblər. Bəziləri isə bildirdi ki, bir aylıq təmirə görə bağlanıblar, Ramazandan sonra fəaliyyət göstərəcəklər. **Dini mövzular üzrə mütəxəssis Rəsul Mirhəşimli mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a fikirlərini bölüşüb:** “Ramazan ayı İslam dinində xüsusi yer tutan mübarək aydır. Ramazan ayı insanlara ruhani təmizlənmə, mərhəmət və özünüdərkətmə imkanı vermək baxımından seçilir. Günüün belli saatlarında insanların halal olmayanlardan aralı durması nəfisi tərbiyə baxımından müsbət verdişlər qazandırır. Oruc tutan insan bir ay boyunca bu verdişlərə yiyələndikcə qalan ayları da Ramazan ayının hikmətinə yaşamaq xarakterini özündə daşımağa cəhd edir. Ramazan ayında toy etmək mövzusu hər il müxtəlif variantlarla gündəmə gəlir. İnsanların toy mərasimi, yaxud başqa şənliklər təşkil etmək istəyinə kiməsə qadağa qoya bilməz. İslam dini də insan iradəsinə məcburi qaydada müdaxiləni yolverilməz sayır. Çünki dinimiz məcburiyyəti məqbul saymır. İslam dini, eləcə də bütün səmavi dinlər haramlardan uzaq durmağı tövsiyə və bəyan edir, harama yaxınlaşmağın günah olduğunu bildirir. İnsanlar həmin toy məclisində haramlardan uzaq durub, oruculuğun qaydalarına əməl

Ramazanda toy da olar, nişan da, amma...

Mübarək ayda şənlik etməklə bağlı fərqli fikirlər var; bəs dinimiz nə deyir?

edərək toy etmək istəyirsə, buna kiməsə qarşı bilməz.

Lakin bəzən insanlar dinin qadağalarına əməl etməyib, bu qadağaların əleyhinə davranıb, bu əməllərinə də bəraət axtarırlar. Din konkret olaraq nəyin haram, nəyin halal olduğunu açıq şəkildə bəyan edir. İnsanlara da haramlardan uzaqlaşmaları xəbərdarlığı edilir.

Əgər insanlar Ramazan ayına məxsus olan prinsipləri nəzərə alaraq, toylarda bu qaydalara riayət etməyə çalışırlarsa, kiməsə onlara qadağa qoya bilməz. Hər bir insan öz seçimində sərbəstdir. Ailə qurmaq iki insanın sevgisi üzərində qurulan, iki ailənin razılığı əsasında baş tutan cəmiyyətin ən önəmli mənəvi institutudur.

Ailənin qurulması zamanı insanlar Allahın da razılığını qazanmaq istəyirlərsə, o zaman Yaradanın əmr və bəyanlarına həyatlarında yer ayırırlar. O zaman qəlbləri də aramlıq tapar, həmçinin ailənin təməlinə haram qatmamış olarlar”.

Məlumat üçün deyək ki, keçmişdə bəzi müsəlman dövlətlərində, xüsusilə Os-

manlı və Abbasilər dövründə Ramazan ayında böyük dövlət tədbirləri, o cümlədən saray toyları keçirilirdi. Misir və İran kimi ölkələrdə tarixən Ramazan ayında kral ailələri və yüksək vəzifəli şəxslər kiçik ailəvi mərasimlər təşkil ediblər.

Mütəxəssislər Ramazanda toy məclislərinin keçirilməsinin bəzi psixoloji-sosial tərəfi barədə məqamları qeyd ediblər. Belə ki, gündüz vaxtı ac və susuz qalmaq enerjini azaldır, bu da uzun toy məclislərinin iştirakçıları üçün yorucu sayılır. Bəzi ailələr Ramazanda toy etməyi hörmətsizlik kimi qəbul edir, digərləri isə bunu normal sayır. Ramazan toylarında adətən spirtli içkilər olmur, qonaqlar ibadətə daha çox diqqət yetirir. Bu faktın özündə toyların az olmasına dəlalat vardır. İslamda toy etmək üçün xüsusi qadağan olunmuş vaxt yoxdur, amma bəzi mənbələrə görə, Məhərrəm və Ramazan ayları toy üçün daha az münasib hesab edilir. Ramazanda toy etmək dini baxımdan haram hesab edilmir, lakin bəzi din xadimləri bunu tövsiyə etmir. Bir sözlə, Ramazanda toy etmək ətrafında müxtəlif fikirlər var. Dini baxımdan konkret qadağa yoxdur, amma sosial və mədəni səbəblərə görə çox yerdə bu, ənənə halına çevrilməyib.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

Bu gün Od çərşənbəsidir

İnanca görə, təkəcə təbiətin oyanışını deyil, insan ruhunun təmizlənməsini simvolizə edir

Bu gün Azərbaycanda xalqımızın dərin inanclarını və zəngin mədəni irsini özündə əks etdirən ikinci çərşənbə - Od çərşənbəsi qeyd olunur. Novruzun dörd çərşənbəsindən biri olan Od çərşənbəsi təkəcə təbiətin oyanışını deyil, həm də insan ruhunun təmizlənməsini, pis niyyətlərdən arınmasını və yeni başlanğıclar üçün ruhən hazır olmağı simvolizə edir.

Od qədim türklərin inanclarında xüsusi yer tutub. Alimlərin araşdırmalarına görə, türk etnosu odu zər-düşütlükdən və atəşpərəstlikdən əvvəl müqəddəs sayıb. Türklər üçün od yalnız yandı-

ran və isidən bir təbiət hadisəsi deyildi - o, təmizləyici və qoruyucu güc kimi qəbul edilirdi. Türk mifologiyasında od iki əsas missiyanı yerinə yetirirdi:

Təmizlənmə vasitəsi - İnsanlar inanırdılar ki, suyun

yumadığını od təmizləyər. Bu inan “Suyun yumadığını od təmizləyər” ifadəsində də öz əksini tapıb.

Şər qüvvələrə qarşı silah - Mifoloji təsəvvürlərə görə, insanları izləyən, gözü görməyən qara qüvvələr ancaq odla məhv ola bilər. Xalq arasında belə bir deyim də vardır: “Qara yerdən üstünə qonan görünməzlər var, oda ver, yandır”.

Odun müqəddəsliyi ele böyük idi ki, qədimdə Güneşə qurban vermək adəti də mövcud idi. İnsanlar inanırdılar ki, Güneşi əzizləsələr, qarşıdakı il daha bərəkətli olacaq, təbiət yenidən canlanacaq. Od çərşənbəsinə “Üskü çərşənbə”, “Üskü gecəsi” də deyilirdi. “Üskü” sözü qədim türk dilində alov, işıq, nur mənalarını ifadə edirdi.

Od çərşənbəsi və onun adətləri

Tonqal qalamaq Od çərşənbəsinin əsas simvoludur. Amma bu tonqal sadəcə bir alov deyil, xalq inanclarında onun mənəvi yükü böyükdür.

Tonqallar heyətdə, qapının önündə qalanar - çünki inanılır ki, evə daxil olan hər kəs tonqalın alovundan keçərək özünü alovun qüvvəsi ilə təmizləyir, pis niyyəti, bədxahlığı odda yandırır, paklanır.

Tonqalın üzərindən atlanmaq qədim adətlərdən biridir. İnsanlar tonqalın üstündən atılaraq belə deyirlər: Ağır-ğım odda qalsın, yüngüllü-yüm mənə qalsın! Ağır-ğım-uğurluğum odda yansın, sağlamlığım mənə qalsın!

Bu, insanın bütün mənfi enerjilərdən arınmasını, yeni ilə təmiz və ruhən yüngül başlanmasını rəmz edir.

Tonqaldan kül götürmək də maraqlı adətlərdəndir. Tonqal söndükdən sonra bəzi insanlar onun külünü evlərinə aparır, bu külün onları bədənə zərər verməyəcəyinə inanırdılar.

Şam yandırmaq adəti də geniş yayılıb. Hər ailə üzvü üçün bir şam yandırılır və şamların alovu Güneşi, nuru və həyatın davamlılığını simvolizə edir.

Qız-gəlinlərin odun ətrafında mərasimi

Qədim dövrlərdə tonqallar adətən təpələrin və dağ başlarının üzərində qalardı. Qız-gəlinlər odun şərafinə nəğmələr oxuyar, rəqs edər, atalar sözləri və dualar səsləndirərdilər. Bu, Güneşin və odun müqəddəsliyinə ehtiramın bir təzahürü idi.

Yaslı evlərdə tonqal qalamaq ənənəsi isə xüsusi rəmzi mənə daşıyırdı. Qohumlar və qonşular yasda olan ailənin həyatında tonqal qalar, bunlarla da onları yasdən çıxarırdılar. Bu adət həmin ailənin keçmiş ağırılıqlarını geri qoyaraq həyata yeni bir başlanğıcla davam etməsinə işarə idi.

Od çərşənbəsinin qeyd olunmasında bəzi bölgə

fərqləri də var. Məsələn, Naxçıvanda bu gün Torpaq çərşənbəsi kimi qeyd edilir. Naxçıvanlılar sonuncu çərşənbəni Od çərşənbəsi kimi qəbul edirlər. Digər bölgələrdə isə ikinci çərşənbə məhz Od çərşənbəsi adlanır.

Bu fərqlər Novruzun dörd ünsürə - Su, Od, Yel və Torpaq - əsaslanmasından irəli gəlir. İnsanlar bu çərşənbələri dünyanın yaranmasında iştirak edən hər bir ünsürün canlanması ilə bağlayıblar.

Odun istiliyi təkəcə təmizlənməni yox, həm də əkinçilik mövsümünün başlanmasını simvolizə edir. Yazın gəlişi ilə torpaq isinir, əkin mövsümü başlayır.

Od çərşənbəsi xalqın çoxrək bolluğuna və dolanışığına olan inamını da ifadə edir. Axı çörək bolluğu xalqın yaşaması, inkişafı və gələcəyi deməkdir.

Beləliklə, bu il xalq təqviminə əsasən Od çərşənbəsi martın 4-nə, Yel çərşənbəsi martın 11-nə, Torpaq çərşənbəsi martın 18-nə təsadüf edir. Novruz bayramı isə martın 20-də gecə-gündüz bərabərliyi ilə qeyd olunacaq.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Xəbər verildiyi kimi, Prezident İlham Əliyev "Barselona" Futbol Klubunun prezidenti Xuan Laportanı qəbul edib. Qəbula görə dövlət başçısına minnətdarlığını bildiren Xuan Laporta Azərbaycana ilk dəfə COP29 zamanı səfər etdiyini xatırlayaraq, Bakıdakı inkişaf proseslərinin onda dərin təəssürat yaratdığını deyib, burada əməkdaşlıq üçün böyük potensial gördüyünü və məhz buna görə də qısa müddət ərzində ölkəmizə ikinci dəfə gəldiyini vurğulayıb.

Söhbət zamanı Azərbaycanda idman sahəsinə, o cümlədən futbolun inkişafına göstərilən dövlət qayğısına toxunulub, ölkəmizdə nüfuzlu beynəlxalq idman yarışlarının, həmçinin dünyasəviyyəli futbol oyunlarının ən yüksək standartlara uyğun təşkil edildiyi qeyd olunub.

Görüşdə Azərbaycanda "Barselona" futbol akademiyasının yaradılması ilə bağlı sənədin imzalanacağı bildirilib, akademiyanın gələcək fəaliyyətinə dair məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb, ölkəmizdə uşaq futbolunun inkişafı sahəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunub. Xuan Laporta Azərbaycan Prezidentinə xatirə hədiyyəsi təqdim edib.

Bəs niyə məhz "Barselona" futbol akademiyası? Akademiyanın fəaliyyəti nədən ibarət olacaq? Milli və uşaq futbolumuzun inkişafı baxımından əhəmiyyəti nədir?

Onu da bildirik ki, "Barselona" prezidentinin Bakı səfəri bir faktın üstünü açmaqla yanaşı, Azərbaycanın bu istiqamətdə qazandığı uğur üzərinə diqqət çəkib.

"Düşünürəm ki, bezi məsələlərin üstünü açmağın vaxtıdır. Hamınız bilirsiniz ki, "Barselona" qonşu ölkədə (Azərbaycanı nəzərdə tutur - red.) futbol akademiyası açacaq, amma bu, sikkənin o biri üzüdür".

Bunu erməni marketoloq Alfred Petrosyan Facebook hesabında yazıb (Globalinfo.az).

O bildirib ki, sözügedən akademiya Ermənistanda açılmalı idi, lakin plan baş tutmadı: "Sikkənin digər tərəfində belə bir hekayə var: "Barselona" akademiyası Ermənistanda açılacaqdı. Mən bütün bu prosesi idarə etdim, hətta ilkin müqavilə də imzaladıq. Müqaviləmizdə xüsusi bir bənd var idi: buna görə yaxın 40 ildə qonşu ölkələrimizdən heç birində "Barselona" akademiyası açılmamalı idi. Layihənin səfiri kimi Ronaldinyonu seçmişdik. Təkcə müqavilənin imzalanması üçün tarix təyin etmək qalırdı, amma gördüyünüz kimi, o gün heç vaxt gəlmədi".

Futbola yaxından maraqlanan **Böyük Quruluş Partiyasının sədri, deputat Fazil Mustafa** hər zaman olduğu kimi, bir daha ölkə futbolunda olan problemləri qabartdı: "Ölkə prezidentinin "Barselona" prezidenti ilə görüşü olduqca önəmlidir. Çünki adətən bizim futbolçuların, infrastrukturun yetişməsi,

Azərbaycan futbolunda "Barselona" mərhələsi - idman biliciləri deyir ki...

Bu sahədə vəziyyəti yaxşıya necə dəyişməli? Deputat və idman mütəxəssisindən gözləntilər

formalaşması baxımından "Barselona"nın müəyyən dəstəyi ola bilər. Orada futbolçuların hazırlıq keçməsi, azyaşlı futbolçuların yetişməsi istiqamətində mühüm töhfələri ola bilər. Gürcüstan da daxil, qonşu ölkələr bu istiqamətdə böyük işlər görür. Azərbaycanın da bu imkanlardan istifadə etməsi olduqca yerində olar. Sadəcə, Azərbaycan futbolunun idarəetməsində olan lənglik müəyyən dərəcədə öz təsirini göstərir. Alınan qərarlar olduqca gecikmiş qərarlar olur. Hətta limitsiz yabancıların oynaması məsələsinin özü də çox ciddi məsələdir.

Yerli futbolçuların əslində müəyyən dərəcədə sıradan çıxması kimi problemləri özü ilə bərabər yarada bilər. Ona görə də bizim əsas məqsədimiz yerli futbolçuların yetişməsi üçün mühiti formalaşdırmaqdır. Çox təəssüflər olsun ki, burada da ciddi şəkildə meydança amili durur. Vaxtilə bu istiqamətdə fərsətlər boşa çıxırlıb. Həm də idarəetmənin çevik olmaması, məqsədyönlü qərarların qəbul olunmaması sonradan çoxsaylı problemlərin ortada qalmasına gətirib çıxarır. Biz hər halda bu istiqamətdə düşünməliyik.

Təbii ki, hansısa ölkənin prezidenti idmana bu qədər dəstək versəydi, tamamilə başqa bir realıq ortada olardı. Həqiqətən də çox böyük dəstək verilir. Təəssür edin ki, heç bir ölkədə olimpiya çempionlarını, yarışda iştirak edənləri bu qədər yüksək səviyyədə mükafatlandırmır, dəyərləndirmirlər. Amma Azərbaycanda bu yüksək səviyyədə edilir. Hər cür stimül verilir. Amma çox təəssüf ki,

bu sahədə etibar olunan insanların bu sahəni, sadəcə, hansısa bir şəkildə səhlənkarlıqla yola verməsi indiye qədər də problemlərin gündən-günə artmasına gətirib çıxarır. Təbii meydançaların və futbol komandalının məşq-baza infrastrukturunun hələ də lazımi səviyyədə olmaması, I və I dəstədə kifayət qədər futbol klublarının müəyyən dərəcədə öz heyətini formalaşdırmaqda çətinlik çəkməsi, maddi cəhətdən futbol komandalarının sahibkarlar tərəfindən dəstəklənməsi tendensiyasının o qədər də yüksək olmaması futbolumuzda xeyli problemləri ortaya qoyub.

Əslində burada problemlər o qədər də mürəkkəb deyil, sadədir. Sadəcə, burada istək, həvəs və iradə lazımdır. Və bir də hesab edirik ki, Azərbaycanı sevmək lazımdır. Məncə, o zaman qısa müddətdə daha böyük işlər görmək mümkündür və bu sahədə böyük dönüş yaratmaq olar. Kim nə deyirsə desin, Gürcüstan və Ermənistandan düzdür, futbol ənənələrimiz o qədər də güclü sayılmasa da, amma müstəqillik dövründə həm əhali potensialına, həm də maddi resurslarımıza görə bunu etməyə daha çox imkan qazanmışdıq. Bunu doğru istifadə etsək, mənəcə, bir çox şeyləri yaxşı mənada qısa müddətdə dəyişdirmək mümkün olacaqdı".

İdman yazarı Kənan Məstəliyev bildirdi ki, bu hadisə Azərbaycan futbol tarixində çox böyük əhəmiyyət daşıyacaq: "Hər hansı klubun rəhbərinin dövlət başçımız tərəfindən şəxsən qəbul edilməsi yadıma

bir daha təsdiqləmək şansı yaradacaq. Bununla biz qonşularımıza gücümüzü nümayiş etdirəcək, əzəmətimizi artırmaq imkanı əldə edəcəyik. Düşmənlərimizin bizim üçün uydurduqları "Azərbaycanlılar döyüşə bilmir" stereotipini

necə qırılmışdısa, "Azərbaycanlılar futbol oynaya bilmir" stereotipini də qıracağıq. Bunun üçün əlimizə düşmüş bu şansı maksimum yararlanmalıyıq".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Millimiz Yunanıstanla oyuna bu heyətlə hazırlaşır

Azərbaycan millisi Avro-2026-nın əsas mərhələsi çərçivəsində Yunanıstanla oyun üçün təlim-məşq toplanışına başlayıb. QOL.az Azərbaycan Futbal Federasiyasına istinadən xəbər verir ki, bu gündən etibarən futbolçularımız martın 8-dək Bakıda hazırlıq keçəcək. Baş məşqçi Vitali Borisov 3-ü qapıcı olmaqla 16 futbolçuya dəvət göndərüb. Millimiz səfərə martın 9-da çıxacaq.

Komanda martın 11-də, saat 21:00-da Afinada Yunanıstanla qarşılaşacaq.

Millimizin toplanış üçün heyəti: Emin Kürdov ("Araz-Naxçıvan"), Rövşen Hüseynli ("Astana", Qazaxıstan), Novruz Kazıxanov, Xəzər Ağalızadə, Ülvi Əliyev (hamısı "Araz-Naxçıvan"), Emil Həsənzadə, Fərid Atakişiyev, Eldar Zeynalov (hamısı "Neftçi"), Tofiq Mikayılov, Kənan Manafov, Oktay Rüstəmli, Nihad İsmayilov, Nurlan Mehdi-zadə, Kamran Hacıyev, Murad Quluzadə (hamısı "Baku Fire"), Seymur Məmmədov (klubsuz).

Yığmamız beynəlxalq turniri 4 medalla başa vurdu

Bolqarıstanın paytaxtı Sofiyada keçirilən boks üzrə beynəlxalq "Strandja" turnirinə yekun vurulub. QOL.az xəbər verir ki, Azərbaycan millisi yarış 2 gümüş və 2 bürünc medalla başa vurub.

Yığmamızın heyətində Zəlimxan Süleymanov (57 kq) və Zaur Qəhrəmanov (67 kq) 2-ci yeri tutublar. Nicat Hüseynovla (51 kq) Nəbi İsgəndərov (67 kq) isə turniri bürünc medal qazanıblar. Millimiz bu göstərici ilə komanda hesabında 5-ci yeri tutub.

ÜSAVAT

Son səhifə

N 40 (8650) 4 mart 2025

ABS-in kosmik gəmisi Aya eniş etdi

ABS-in "Firefly Aerospace" şirkətinin "Blue Ghost" kosmik gəmisi Aya eniş etdi. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə NASA "X" sosial şəbəkəsində məlumat yayıb. Qeyd olunur ki, modul iki həftə ərzində aktiv şəkildə işləyəcək. Aya eniş aparatı yanvarın 15-də "SpaceX"-in "Falcon 9" raketini vasitəsilə buraxılıb. Onun göyərtdəsində Ay haqqında bilikləri artırmağa və gələcək missiyalara hazırlaşmağa kömək edəcək NASA-nın tədqiqat avadanlığı və aləti yerləşdirilib.

Tez arıqlamaq istəyənlər bunları etsin

Arıqlamaq üçün 5 əsas qaydaya əməl etmək hər kəsə məsləhət görülür: vaxtında yatmaq, idmanla məşğul olmaq və düzgün qidalanmaq. Amma bunlarla yanaşı arıqlamağın bezi sirləri də var. Milli.Az xarici mətbuata istinadən həmin qaydaları təqdim edir:

1. Duz əvəzinə ədviyyat:

Duz bütün yağların bədənə toplanmasına səbəb olur. Bu isə günü-gündən daha da kökəlmək deməkdir. Buna görə də duzu ədviyyatlarla əvəzləyin. O, həm yeməyi dadlı edəcək, həm də bədəndəki yağları parçalayacaq.

2. Şəhərlər su için:

Yuxudan oyanan kimi 2 stəkan ılıq su için. Bu, həzm sistemini yaxşılaşdırmaqla yanaşı, piylərin parçalanmasına da kömək edəcək.

3. Dadlar arasında eksperiment aparın:

Hər gün fərqli tərəvəzlərdən salatlar hazırlayın. Şirin, acı, turş tərəvəzləri bir-birinə qatıb yeyin. Bu, sizi gün ərzində tox tutacaq.

4. Televizor qarşısında yeməyin:

Televizor qarşısında oturan, insan iştahasını tənzimləyə bilmir. Bütün fikr gözlərdə olduğu üçün mədənin vəziyyətini hiss etmirsiz. Buna görə də həddindən çox yeyirsiniz. Bu da sizin bir dəfəyə 1000 kalori yığmağınızı gətirib çıxarır.

5. Acı salatlardan istifadə edin:

Pəhriz üçün tərəvəzlərdən hazırladığınız salatin acı olmasına çalışın. Acı bədəndəki piyləri parçalayır, eyni zamanda bütün zəhəri öldürür.

Yaşa dolduqca yuxunu yaxşılaşdırmağın yolu tapıldı

Alimlər müəyyən ediblər ki, mavi işıq bədənin təbii ritmlərinə müsbət təsir göstərərək, evdə yaşayan yaşlı insanlarda yuxunun keyfiyyətini yaxşılaşdırır. Oxu.Az xəbər verir ki, müvafiq araşdırma "GeroScience" jurnalında dərc olunub. Məlum olduğu kimi, insanlar yaşa dolduqca doyunca yatmaqda çətinlik çəkirlər. Onlar gecə vaxtı tez-tez yuxudan oyanırlar, gündüz vaxtı isə yorğunluq güclənir. Bu dəyişikliklərin səbəblərindən biri odur ki, yaşlandıqca gözlər yuxunun tənzimlənməsində vacib rol oynayan işığın qəbulunda daha az effektiv olur.

Alimlər müxtəlif işıq növlərini yuxuya təsirini öyrəniblər. Araşdırmanın nəticələrinin yuxuya təsirini öyrənləri göstərib ki, səhər saatla-

rında mavi işıqdan istifadə gündüz aktivliyin və yuxunun yaxşılaşmasına kömək edir.

"Şirniyyat sevgisi" bu xəstəliyin əlamətidir

Almaniyanın Tyubinqen Universitet Klinikasının alimləri müəyyən ediblər ki, depressiyadan əziyyət çəkən insanlar karbohidratla zəngin qidalara üstünlük verirlər. Üstəlik, depressiyanın simptomları dərinləşdikcə şirniyyata meyillilik daha da artır. Bununla bağlı araşdırmanın nəticələri "Psychological Medicine" (PsyMed) jurnalında dərc olunub.

Araşdırmada 117 könüllü iştirak edib ki, onlardan 54-nə depressiya diaqnozu qoyulub.

Məlum olub ki, depressiyadan əziyyət çəkən insanlarda tez-tez iştahının azalması müşahidə olunsa da, onlar karbohidratla zəngin qidalara - çörək, şirin içkilər, südli şokoladlara üstünlük verirlər. Eyni zamanda zülal və yağlarla zəngin qidalar belə xəstələrə daha az cəlbəedici görünür. Bununla belə, depressiya zamanı qida seçimlərindəki dəyişikliklər iştahının ümumi şəkildə artması ilə əlaqəli olmayıb. İndi tədqiqatçılar xəstənin rasionunun optimallaşdırılması hesabına depressiya əlamətlərinin uzunmüddətli zəiflədilməsinin mümkün olub-olmadığını müəyyən etmək niyyətindədirlər. lakin tədqiqatlar artıq göstərib ki, ac qalmaq və ya probiotik pəhriz antidepressiv təsir göstərə bilər.

Bunları bilirsinizmi?

- * Dünyanın ən sürətli böyüyən bitkisi bambuk bir gündə 90 sm qədər uzanır.
- * Ortalama bir aysberqin ağırlığı 20 milyon tondur.
- * 18 fevral 1979-cu ildə səhra çölünə qar yağmışdı.
- * Dünyanın ən böyük şəkər ixracatçısı Kubadır.
- * Eskimo dilində qar yağmurlarının fərqlərini təsvir etmək üçün istifadə edilən iyirmidən çox söz var.
- * Ən yaxın olduqları nöqtədə, Rusiya və Amerikanın bir-birilərinə uzaqlıqları dörd km.-dən azdır.
- * Səudiyyə Ərəbistanında heç çay yoxdur.
- * Monakonun milli orkestri ordusundan daha geniş bir heyfə malikdir.
- * Zürafələr üzə bilməz.
- * Ortalama olaraq, Amerikada gündə üç ədəd cinsiyyət dəyişdirmə əməliyyatı reallaşmaqdadır.
- * İnsan beyninin 80%-i sudur.
- * Amerikada hər saat 40 adam xərçəngdən həyatını itirir.
- * İrəliyə doğru bir addım atıldığında, insan bədənindəki 54 əzələ çalışır.
- * İnsan beyninin ortalam ağırlığı 1.3 kg.
- * Birinin yüzünü xatırlamaq üçün beynin sağ tərəfi istifadə edilir.
- * Yetkin bir insan gündə ortalam olaraq 23 min dəfə nəfəs alır.
- * Qaşları yuxarı qaldırmaq üçün 30 əzələni hərəkətə keçirmək lazımdır.
- * Kişilər qadınlara görə on qat daha çox rəng kuru olurlar.
- * Uşaqlar baharda daha çox böyüyür.
- * Ortalama bir birə öz böyüklüyünün 150 qatı yüksəkliyə tullana bilir.
- * İnsanlar bədənlərində 300 ədəd sümüklə doğulurlar, amma yetkin olduqlarında bu ədəd 206 ya düşür.
- * Hər dörd amerikalıdan biri mütləq televiziya görünür.
- * Kəpənlər ayaqlarıyla dad alırlar.
- * Sarışınların əsmərlərə görə daha çox saçı var.
- * İllərə görə ortalam alındığında, hər il eşşəklər tərəfindən öldürülən insan sayı təyyarə qəzalarında ölənlərin sayından daha çoxdur.
- * Qadınlar kişilərə nisbətən iki qat çox göz qırpar.
- * İnsan bədənindəki ən güclü əzələ dildir.
- * Gözləri açıq saxlayaraq asqırmaq qeyri-mümkündür.
- * İnsanlar beynlərinin yalnız 10%-ni istifadə edirlər.
- * Filler tullana bilməyən tək məməlidir.
- * Elektrikli kursu bir stomatoloq tərəfindən icad edilmişdir.
- * Bir qarışqanın qoxu hiss etmə qabiliyyəti ən az bir itinki qədər inkişaf etmişdir.
- * Yetkin bir ayı, bir at qədər sürətli qaça bilər.
- * Siçanlar qusa bilməz.
- * Asqırdığınız zaman, ürəyiniz də daxil olmaqla üzrə bütün bədən funksiyalarınız bir an üçün dayanır.
- * Gözlərimiz heç bir zaman böyüməz. Amma burnumuz və qulaqlarımızın böyüməsi əsla sona çatmaz.

Əl və ayaqların daimi soyuq olması bu xəstəliyin əlamətidir - xəbərdarlıq

Əl və ayaqların daim soyuq olması bəzi hallarda ciddi sağlamlıq problemlərinin əlaməti ola bilər.

Dolaşım problemləri - Qan damarlarının daralması və ya zəif qan dövranı ellərə və ayaqlara kifayət qədər qan çatdırılmamasına səbəb ola bilər. Bu, Raynaud fenomeni kimi xəstəliklərlə əlaqəli ola bilər.

Anemiya - Qanda kifayət qədər sağlam qırmızı qan hüceyrələrinin olmaması nəticəsində bədəndə oksigen daşınması azalır və bu da soyuqluq hissi yarada bilər.

Hipotiroidizm - Qalxanabənzər vəzinin az işləməsi bədənin metabolizmini yavaşlada və soyuqluq hissəsinə səbəb ola bilər.

Diabet - Diabetik sinir zədələnməsi və ya qan dövranı problemləri də bu problemi yarada bilər.

Aşağı qan təzyiqi - Qan təzyiqinin normadan aşağı olması qan axışını azalda bilər və bu da ellərdə və ayaqlarda soyuqluq yarada bilər.

Stress və ya Anksiyete - Bu hallar qan damarlarının daralmasına səbəb ola bilər, nəticədə qan dövranı zəifləyir.

Əgər bu simptomlar uzun müddət davam edərsə və ya digər simptomlarla müşayiət olunursa (məsələn, uyuşma, ağrı, rəng dəyişiklikləri), bir həkimə müraciət etmək vacibdir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500